

Страшенно голосно і неймовірно близько
Джонатан Сафран Фоер

Дев'ятирічний Оскар Шелл має важливе й надзвичайно секретне завдання, яке охоплює всі п'ять округів Нью-Йорка. Його мета – знайти замок, до якого підходить загадковий ключ із комірчини Оскарового батька, який загинув у Всесвітньому торговельному центрі 11 вересня 2001 року. Ця, на перший погляд, нездійсненна справа дасть хлопчику змогу познайомитися з очевидцями різних подій і забезпечить йому бурхливу, зворушливу, місцями надзвичайно веселу подорож, яка допоможе загоїти всі рани.

Джонатан Сафран Фоер

Страшенно голосно і неймовірно близько

Ніколь,

втіленню всього прекрасного в моїх очах...

Що за?...

Що б нового вигадати з чайником? От якби його носик розтулявся і стулявся під тиском пари, наче справжній рот, і насвистував веселих мелодій, або декламував Шекспірові сонети, або веселився разом зі мною! Я міг би винайти чайник, який читав би мені татовим голосом перед сном або навіть цілий хор чайників, які б заводили приспів із «Жовтої субмарини» «Бітлз». Цей гурт я обожаю лише за його назву, бо ентомологія – один із моїх *raisons d'être* [1 – *Raisons d'être* – сенс життя (фр.)] (відома мені фраза французькою). А ще я міг би навчити свій анус розмовляти, коли пукаю. Якби я захотів видатися страшенно дотепним, я б навчив його вигукувати: «Це не я!» щоразу, коли він видавав би неймовірно гучні звуки. А якби мені випала честь пукнути у Дзеркальній залі у Версалі, що біля Парижа, який, звичайно ж, розташований у Франції, то мій анус, безсумнівно, вибачливо промовив би: «*Ce n'etais pas moi!*»

Що б такого вигадати з маленькими мікрофонами? А що, якби ми їх ковтали, а потім відтворювали своє серцебиття через крихітні динаміки в кишенях одягу? Уявіть, катаєтесь собі ввечері по вулиці на скейті та слухаєте серцебиття людей довкола, а вони слухають ваше, наче через справжній гідролокатор. Одного я не розумію: чи почнуть тоді всі серця битися в

унісон? От як у жінок, що живуть разом, навіть місячні йдуть синхронно; я знаю про це, хоч насправді не хотів би. Це було б щонайменше дивно. Хіба що у пологових відділеннях, де народжуються нові немовлята, дзвенітиме, як кришталева люстра на моторному човні, бо немовлята не встигатимуть об'єднати свої серцебиття в одне ціле. А на фініші нью-йоркського марафону взагалі гуркотітиме, як на війні.

А ще бувають такі ситуації в житті, коли людям потрібно зникнути з місця подій якнайшвидше, а вони не можуть, бо не мають крил, принаймні поки що, то може, винайти рятувальну жилетку із пташиного корму?

Та досить про це.

Мое перше заняття з джиу-джитсу відбулось три із половиною місяці тому. Самозахистом я зацікавився досить давно із зрозумілих причин, а тут ще й мама вирішила, що мені не завадить додаткове фізичне навантаження, окрім занять із тамбурином, отож мое перше заняття із джиу-джитсу відбулось три із половиною місяці тому. У групі займалося чотирнадцять дітей, і всі були одягнені у новенькі білосніжні кімоно. Ми навчились правильно робити уклін, а потім повсідались по-турецьки, і сенсей Марк попросив мене підійти до нього.

- Удар мене між ніг, - наказав він мені. Я страшенно розгубився.

- Excusez-moi? - перепитав я.

Він лише розставив ноги ширше і повторив:

- Я хочу, щоб ти щосили вривав мені по яйцях. - Тоді він опустив руки, глибоко вдихнув і заплющив очі, і лише в ту мить я зрозумів, що він не жартує.

- Чорта з два, - сказав я вголос, а подумки промовив: «Що за?...»

Та він не відступався:

- Нумо, хлопче, зроби мене безплідним.

- Зробити вас безплідним?!

Не розплющючи очей, він випустив смішок, а тоді сказав:

- Ти все одно не зможеш. У тебе нічого не вийде, зате ви всі побачите, як добре натреноване тіло здатне витримати удар. А тепер уріж мені по яйцях.

Я сказав йому:

- Я пацифіст. - А оскільки більшість моїх ровесників поняття зеленого не мають, що це означає, я повернувся до групи і пояснив: - Я вважаю, неправильно робити людей безплідними. Ні за яких умов.

Сенсей Марк сказав:

- Можна поставити тобі запитання? Я повернувся до нього і відповів:

- Ви вже поставили мені запитання.

Він проігнорував мое зауваження і продовжив:

- Хіба ти не мрієш стати майстром джиу-джитсу?

- Ні, - відповів я, хоча й свої мрії очолити нашу сімейну ювелірну справу я також уже облишив.

Тоді він запитав:

- А хочеш знати, як саме учень джиу-джитсу стає майстром джиу-джитсу?

- Я хочу знати все! - відповів я, хоча й це теж уже не так. Сенсей сказав:

- Учень джиу-джитсу стає майстром лише тоді, коли робить свого вчителя безплідним.

Я відповів:

- Чудово.

Мое останнє заняття із джиу-джитсу відбулось три із половиною місяці тому.

Як би я хотів, щоб мій тамбурин був зі мною! Попри все я досі ношу тягар на серці, хоч від цього мое виконання стає лише кращим! Мій найбільший шедевр - це мелодія із «Польоту джмеля» Миколи Римського-Корсакова. Я навіть завантажив її собі на мобільний, який у мене з'явився після татової смерті. Досить дивно, що я можу гарно виконувати «Політ джмеля», тому що місцями там треба грати неймовірно швидко, а для мене це поки страшенно важко, бо ще не дуже добре розвинені зап'ястки. Рон запропонував купити мені установку з п'яти барабанів. Грошима, звичайно, любов не купиш, проте на всяк випадок я поцікавився, чи можна тоді купити до неї тарілки марки «Зилдзен». Він відповів: «Усе, що захочеш», а потім взяв із мого столу йо-йо і почав «вигулювати пса». [2 - «Вигулювати пса» - одна з популярних фігур у грі «йо-йо», коли катушка йо-йо розкручується паралельно до підлоги, що нагадує повідець, за який смикає пес.] Я знав, що він лише намагається знайти спільну мову зі мною, проте мене це неймовірно розізлило. «Йо-йо moi!», - закричав я, відбираючи в нього йо-йо. Насправді я хотів сказати йому: «Ти не мій тато, і ніколи ним не будеш».

Хіба не дивно, що кількість небіжчиків збільшується, а Земля не змінюється у розмірі? Можливо, одного дня просто не стане місця для нових мерців? На мій минулий, дев'ятий, день народження бабуся подарувала мені передплату на «National Geographic», який вона називає «Національним атласом». А ще вона подарувала мені білий піджак, бо я ношу лише білий одяг, а він виявився таким великим, що мені доведеться носити його ще дуже довго. Бабуся подарувала мені також камера дідуса, яка мені подобалась із двох причин. Я запитав її, чому дідусь не забрав камеру із собою, коли йшов від неї, на що бабуся відповіла:

- Мабуть, він просто хотів, щоб вона була в тебе.

- Але тоді мені було мінус тридцять років. Вона відповіла:

- То й що.

Отож, найдивовижніше, що я вичитав у «National Geographic» - це те, що кількість людей, які нині живуть на Землі, перевищує кількість людей, які померли за всю історію людства. Інакше кажучи, якби всі одночасно захотіли грати Гамлета, то не змогли б, бо їм не вистачило б черепів!

А що як вигадати хмарочоси для небіжчиків і будувати їх під землею? Їх можна розташовувати і під хмарочосами для живих людей. Ми могли б ховати людей на ста поверхах вглиб землі, і тоді світ мертвих був би просто під світом живих! Іноді я думаю, що було б весело, якби хмарочоси іздили вниз та вгору, а ліфти стояли б на місці. Припустімо, хочете ви поїхати на дев'яносто п'ятий поверх; натискаєте на кнопку, і до вас приїжджає дев'яносто п'ятий поверх! Це могло б виявитися страшенно корисним винаходом, бо тоді, якби ви були на дев'яносто п'ятому поверсі, а літак врізався нижче, будинок сам опустив би вас на землю, і ніхто не постраждав би, навіть якби ви забули у цей день рятівну жилетку з пташиного корму вдома.

Я їздив у лімузині лише двічі за життя. Перший раз був жакливим, хоча сам лімузин здавався пречудовим. Удома мені не дозволяють дивитись телевізор, не дозволили і в лімузині, проте все одно приємно, що він там був. Я запитав, чи не могли б ми проїхати повз мою школу, щоб Зуб і Мінч побачили мене в лімузині. Але мама сказала, що це не по дорозі й ми можемо запізнитися на цвинтар. «Чому ні?» - запитав я, що було, на мою думку, досить логічним запитанням, бо й справді - чому ні? Хоча я вже й змінив свої погляди, але ж раніше я був атеїстом, тобто не вірив у речі, не доведені наукою. Я думав, що якщо ти помер, то зникаєш безповоротно, нічого більше не відчуваєш і не бачиш сні. Не те щоб я почав вірити в речі, не доведені наукою; зовсім ні. Просто тепер я вірю, що все набагато складніше. В усякому разі, ми ж не насправді збираємося його ховати.

Хоча я й намагався не зважати на це, мене дратувало, що бабуся повсякчас намагалася до мене торкнутися, тож я виліз на передне сидіння і почав штрикати водія, щоб він нарешті звернув на мене увагу.

- Яка. Твоя. Функція, - запитав я його голосом Стівена Гокінга.

- Щоооо?

- Він хоче знати, як вас звать, - пояснила бабуся. Водій простягнув мені свою візитку.

ДЖЕРАЛЬД ТОМПСОН

«Сонячний лімузин»

обслуговую всі округи Нью-Йорка тел. (212) 570-72-49

У відповідь я дав йому свою візитку і сказав:

- Вітаю. Джеральде. Я. Оскар.

Він запитав, чому я так розмовляю, на що я відповів:

- Центральний Оскарів процесор - це штучна нейронна мережа. Комп'ютер у процесі навчання. Що більше знайомств він заводить, то більше навчається.

Джеральд сказав: «О», а потім додав: «Кей». Я не міг зрозуміти, подобаюсь я йому чи ні, тому сказав:

- Ваші окуляри тягнуть на сто доларів. Він відповів:

- Взагалі-то вони коштують сто сімдесят п'ять.

- Ви багато лайливих слів знаєте?

- Деякі знаю.

- А мені не дозволяють лаятися.

- Непруха.

- Що таке «непруха»?

- Те саме, що й «халепа».

- А ви знаєте, що таке «гамнюк»?

- А це хіба не лайливе слово?

- Ні, якщо казати його навпаки - кюмнаг.

- Он воно що.

·!кюмнаг, упуд в енем йуліцоП.

Джеральд похитав головою і засміявся, але якось незлобиво.

- Мені не можна навіть казати «полизати», хіба що я маю на увазі льодяник чи морозиво. Класні рукавиці для водіння.

- Дякую.

Я ще трохи подумав і додав:

- Між іншим, якщо вигадати страшенно довгі лімузини, то водії взагалі б не знадобилися. Люди сідали б у машину, проходили по салону і виходили б через передні двері, опиняючись одразу там, куди хотіли приїхати. У нашому випадку передні двері були б на цвинтарі.

- А я зараз із задоволенням подивився б якийсь матч... Я поплескав його по плечу і сказав:

- Якщо ви пошукаєте у словнику слово «кумедний», то побачите біля нього своє фото!

На задньому сидінні мама щось стискала всередині своєї сумки. Я помітив, як напружились її м'язи. Бабуся в'язала білі рукавички, отже, для мене, хоча на вулиці було ще досить тепло. Я хотів запитати маму, що саме вона там стискала і навіщо. Пам'ятаю, як тоді мені спало на думку, що навіть якби я помирав від переохолодження, я ніколи, ні за які багатства світу не надів би ті білі рукавички.

- Як уже на те пішло, - сказав я Джеральду, - якщо зробити неймовірно довгий лімузин, задне сидіння якого було б у вагіні твоєї мами, а передне - на твоїй могилі, то це був би лімузин, довгий, як життя.

Джеральд відповів:

- У принципі ти маєш рацію, але якби всі так жили, то люди б ніколи не перетиналися одне з одним, правда ж?

На що я відповів:

- Та й нехай.

Мама й далі щось стискала, бабуся в'язала, тому я продовжував розмову з Джеральдом.

- Одного разу я копнув курку-парижанку в живіт. - Я сказав це, бо хотів, щоб він справді розреготався з мого жарту, бо коли люди сміялися, тягар мені на серці ставав хоч трохи легшим. Він нічого не відповів, мабуть, просто не розчув мене, тому я повторив: - Я кажу, одного разу я копнув курку-парижанку в живіт.

- Га?

- А вона зробила «Cuf». [З - Cuf! - яйце (фр.). Тут: гра слів, оскільки це слово схоже за вимовою з вигуком «Уф!»]

- І що?

- Це жарт. Хочете почути ще один, чи вам достатньо одного un Cuf?

Водій подивився через дзеркало на бабуся і запитав:

- Що він таке говорить? Вона сказала:

- Насправді, його дідусь любив тварин більше, ніж людей. Я знову звернувся до Джеральда:

- Cuf! Дійшло?

Я переліз назад, щоб не заважати Джеральду вести машину, бо ж за кермом треба бути надзвичайно обережним, особливо на шосе, по якому ми саме

іхали. Бабуся знову почала до мене торкатися, що дуже дратувало, хоч я й намагався не звертати на неї уваги. Мама сказала:

- Любий.

- Oui? - відповів я, і тоді вона мене запитала:

- Ти не давав часом ключа від нашої квартири поштареві?

Так дивно, що вона спитала про це саме в ту мить, бо ця розмова була тоді ні до чого, мабуть, мама просто шукала тему, що могла б нас відволікти. Я уточнив:

- Це не поштар, це поштарка.

Вона кивнула, але якось розгублено, і запитала, чи я давав ключ поштарці. Я кивнув на знак згоди, бо раніше ніколи її не обманював. Я просто не мав на це причин.

- Навіщо ти це зробив? - запитала мама, тож я відповів їй:

- Стен. - А вона перепитала:

- Хто?

- Стен, наш швейцар. Іноді він бігає по каву, а я не хотів би пропустити жодної посилки, тож і подумав, що було б добре, якби Алісія...

- Хто?

- Алісія, поштарка. Якби вона мала ключі, то могла б заносити мої посилки одразу до нас додому.

- Але ж я не дозволяю тобі роздавати ключі незнайомцям.

- На щастя, Алісія не незнайомка.

- У нашій квартирі багато цінних речей.

- Я знаю. У нас багато чудових речей.

- Ти ж знаєш, іноді люди видаються хорошими на перший погляд, проте це враження може бути хибним. А що, якби вона щось поцупила?

- Вона цього ніколи не зробила б.

- А якби зробила?

- Але ж не зробила.

- Що ж, а ключі від своєї квартири вона тобі дала?

Мама, очевидно, дуже розлютилась на мене, хоч я і не розумів за що. Я ж не зробив нічого поганого. А якщо й зробив, то не знав, що саме було не так. І я точно зробив це ненавмисно.

Про всяк випадок я пересунувся поближче до бабусі та запитав маму:

- Навіщо мені ключі від її квартири?

Вона розуміла, що я ще більше замикаюся в собі, а я розумів, що вона мене зовсім не любить. Я знав, що насправді, якби у нас був вибір, то вона б радше їхала на мій похорон. Я подивився на люк лімузина і уявив, яким був світ до появи стель. Мені раптом подумалось: чи є у печері стеля, чи насправді там немає нічого, окрім стелі?

- Наступного разу порадься, будь ласка, зі мною, добре?

- Не злися на мене, - попросив я, потім перехилився через бабусю і декілька разів розблокував і заблокував замок на дверях.

- Я не злюсь на тебе, - відповіла мама.

- Анітрохи?

- Ні.

- Ти все ще любиш мене?

Чомусь мені здалось, що не варто було згадувати, що я зробив дублікати ключів для рознощика з «Піци-хат», для кур'єра зі служби доставки «UPS», а ще чудовим хлопцем із «Гринпісу», щоб вони могли залишати для мене статті про ламантинів та інших майже зниклих тварин, поки Стен п'є свою каву.

- Я люблю тебе так, як ніколи раніше.

- Мам?

- Так?

- Я хотів у тебе дещо запитати.

- Питай.

- Що ти там стискаєш у своїй сумці?

Вона витягла руку і розтиснула кулак. Нічого.

- Просто стискаю руку.

Хоча тепер і не час для таких слів, проте сьогодні вона була напрочуд, просто неймовірно красивою. Я думав, як краще їй про це сказати, проте всі слова здавалися недоречними і невчасними. На ній був браслет, який я для неї зробив, і від цього я почувався на сто доларів. Я люблю робити для неї прикраси, бо це робить її щасливою, а робити маму щасливою - це ще один із моїх raisons d'être.

Тепер усе інакше, а раніше я просто марив тим, щоб очолити нашу сімейну ювелірну справу. Тато щораз повторював мені, що я занадто розумний для торгівлі. Це здавалось мені нісенітницею, бо ж тато точно був значно розумнішим за мене, а якщо я був, на його думку, занадто розумним для торгівлі, то тато вже стовідсотково був надто розумним для цього. Я сказав йому про це.

- По-перше, - відповів він мені, - я не розумніший за тебе, я просто більше за тебе знаю, і так сталося лише тому, що я набагато старший за тебе. Батьки завжди знають більше за дітей, а діти завжди розумніші за своїх батьків.

- За винятком, якщо дитина розумово відстала, - відповів я йому.

Він промовчав. - Ти сказав «по-перше», то є ще «по-друге»?

- По-друге, якщо я такий розумний, то чому займаюсь торгівлею?

- І справді, - знітився я. А тоді мені спало на думку ще дещо: - Зачекай, але ж це не було б сімейною ювелірною справою, якби ніхто з нашої сім'ї цим не займався!

- Звичайно, було б, просто вона належала б іншій сім'ї. Я запитав:

- Що ж, а що буде з нашою сім'єю? Ми відкриємо нову сімейну справу?

- Ми точно щось вигидаємо.

Я згадав свою другу поїздку в лімузині, коли Квартирант і я їхали викопувати порожню татову труну.

На вихідних ми з татом грали у чудову гру «Дослідницька експедиція». Іноді такі експедиції були доволі легкими, як от коли тато попросив мене принести йому якусь річ із кожного десятиліття двадцятого століття. Я кмітливий, тож взяв і приніс йому камінь. А іноді експедиції були такими складними, що могли тривати декілька тижнів. Останнього разу тато просто дав мені мапу Центрального парку. Я запитав:

- І що?

- І все.

- Дай мені підказку.

- А хто сказав, що має бути якась підказка?

- Завжди є підказки.

- Це ні про що не говорить.

- І що, ніякої підказки?

- А може, відсутність підказки і є підказкою.

- Хіба таке можливо?

Він знизав плечима, наче не вловив суть мого запитання. Такі моменти я просто обождував.

Весь день я провів у парку, шукаючи хоч якусь підказку, але проблема була в тому, що я не знав, що саме треба шукати. Я підходив до перехожих і запитував їх, чи знають вони щось, про що необхідно дізнатись і мені, бо іноді тато так планував наші експедиції, що мені потрібно було розмовляти з людьми довкола. Але всі, до кого б я не підходив, тільки здивовано на мене дивились, і в їхніх очах читалось явне «Що за?...» Я сподівався знайти підказку біля Резервуару.[4 - Найбільша водойма Центрального парку.] Прочитав навіть оголошення на всіх стовпах та деревах. Уважно вивчив описи всіх тварин у зоопарку. Я навіть вмовив людей із повітряними зміями скрутити свої мотузки, щоб я міг роздивитися зміїв зблизька, хоч я не дуже й вірив у те, що розгадка там. Але тато завжди був непередбачуваним. На свою біду, я не знайшов абсолютно нічого, хіба що відсутність підказки і була підказкою. Таке могло бути?

Того дня ми вечеряли глютенем генерала Цао,[5 - Веганська страва китайської кухні з протеїновим заміником курятини у кисло-солодкому соусі.] і я помітив, що тато їсть виделкою, хоч уміє вправно користуватися паличками.

- Зачекай! - вигукнув я і встав із-за столу. Я вказав на виделку в нього в руці: - Виделка - це підказка?

Тато лише знизав плечима, і для мене це означало, що я справді натрапив на слід. Я повторював подумки: «Виделка, виделка...» А тоді побіг у свою лабораторію і витяг металощукач із коробки в комірчині. Мені не дозволяють гуляти парком вночі наодинці, тому зі мною пішла бабуся. Я почав на розі Вісімдесят шостої вулиці й рухався прямими лініями, наче був одним із тих мексиканців, які підстригають газони: я просто не мав права нічого прогавити. Я знав, що о цій порі літньої ночі голосно цвіркотять комахи, та я їх не чув через навушники. Ніщо навколо не існувало для мене, був тільки я і метал.

Щоразу, коли металощукач пищав голосніше, я просив бабуся посвітити мені ліхтариком. Тоді я одягав білі рукавички, діставав лопатку з набору для інструментів і починав обережно копати. Коли я щось помічав, то витягував пензлик, щоб струшувати землю, як справжній археолог. І хоч я перевіряв лише невелику ділянку величезного парку, я викопав четвертак, жменьку канцелярських скріпок, ланцюжок до лампи, за який потрібно смикати, щоб її ввімкнути, а ще магніт на холодильник у вигляді суші, про які я знаю, хоча волів би назавжди забути. Я зібрав усі свої знахідки в рюкзак і позначив на карті місце, де я все це знайшов.

Удома я по черзі перевіряв усі свої скарби в лабораторії під мікроскопом. Чого там тільки не було! Зігнута ложка, декілька гвинтиків, поіржавілі ножиці, іграшкова машинка, колечко для ключів, а ще зламані окуляри, які точно належали людині з дуже поганим зором. Я зібрав усі свої знахідки і відніс їх татові, який саме читав «Нью-Йорк таймс» за кухонним столом, обводючи помилки червоною ручкою.

- Ось що я знайшов, - сказав я, зіштовхуючи зі столу нашого kota і ставлячи на те місце тацю зі скарбами. Тато подивився на мене і кивнув. Я не витримав і запитав: - Що тепер? - Він глянув на мене так, наче не мав найменшої уяви, про що я, і повернувся до читання. - Ти можеш мені підказати, чи я хоча б на правильному шляху? - Бакмінстер замуркотів, а тато лише знизав плечима. - Але, тату, якщо ти мені нічого не казатимеш, як я взагалі коли-небудь знайду правильну підказку?

Він щось обвів у газеті й відповів:

- Подивись на це з іншого боку, як ти тоді зможеш помилитися?

Він встав із-за столу, щоб попити води, а я глянув, що саме він обводив у статті, бо ж від тата усього можна чекати. Стаття була про зникнення дівчини і про те, що всі підозрювали у вбивстві її коханця-конгресмена. Дівчину і справді знайшли мертвою через декілька місяців. Її тіло виявили у Род-Крик-парку, що у Вашингтоні, округ Колумбія, та до цієї пори минуло вже багато часу, і нікому, окрім її батьків, не було до цього зникнення ніякого діла.

У зверненні, зробленому перед сотнею журналістів, що зібрались біля імprovізованого прес-центру в родинному домі зниклої, батько Леві розвіяв усі сумніви в тому, що його донька коли-небудь знайдеться. «Ми не припинимо пошуків, поки у нас не буде достатніх причин для цього, а саме, для повернення Чандри». Під час короткої прес-конференції, що відбулась одразу після заяви батька, репортер із «Ель Паїс» запитав містера Леві, що саме він мав на увазі під «поверненням» - будь-яке повернення чи лише благополучне. Від надлишку емоцій містер Леві не зміг відповісти, і тому мікрофон перейшов до його адвоката. «Ми продовжуємо вірити і молитися за безпеку Чандри, і ми зробимо все в межах...»

Це не було помилкою, це була підказка для мене!

Я ходив до парку ще три ночі поспіль. Я викопав шпильку для волосся і жменю монет, і креслярську кнопку, і вішалку, і дев'ятивольтну батарейку, і швейцарський армійський ніж, і маленьку рамку для фото, і ошийник собаки на прізвисько Турбо, і шматочок алюмінієвої фольги, і перстень, і бритву, і страшенно старий кишеньковий годинник, що зупинився о п'ятій тридцять сім, хоча не зрозуміло - ранку чи вечора. Проте я все одно не міг зрозуміти, що це все означало. Що більше я знаходив, то менше розумів, що відбувається.

Я розклав карту на кухонному столі й закріпив її кутики банками від «V8». [6 - «V8» (скор. від «8 Vegetables») - популярний у США сік, до складу якого входить вісім овочів.] Крапки, що позначали місця моїх знахідок, нагадували зорі у Всесвіті. Я з'єднав їх, уявляючи себе справжнім астрологом, і придивився. Якщо примружити очі, як у китайців, то можна було помітити, що вони склалися у напис «крихкий». Крихкий? Що було крихким? Центральний парк? Природа? Речі, які я знайшов? Креслярську кнопку точно не назвеш крихкою. А зігнута ложка хіба крихка? Я все стер, і

з'єднав точки на карті по-іншому, і тепер вони зливалися у слово «двері». Крихкі? Двері? Мені спало на думку слово «porte», що з французької означає «двері». Тоді, звісно, я знову все стер і з'єднав крапки у слово «porte». Потім я подумав, що міг би зробити із крапок і слово «кіборг», і «качконіс», і «цицьки», і навіть «Оскар» можна було б зробити, якщо зятятю намагатися уявити себе китайцем. Я міг з'єднати їх практично в будь-яке слово, а це означало, що я ні на крок не просунувся у своїх пошуках. І тепер мені вже ніколи не дізнатися, що саме я мав знайти. І це є ще однією причиною, чому я втратив сон.

Годі вже про це.

Мені не дозволяють дивитися телевізор, проте я можу брати напрокат документальні фільми, дозволені для мого віку, а ще можу читати все підряд. Моя улюблена книжка – «Коротка історія часу», хоч я її ще навіть не дочитав, бо математика мені неймовірно важко дається, а мама дуже неохоче мені з нею допомагає. Найбільше мені сподобався початок книги, де Стівен Гокінг розповідає про вченого, котрий читав лекцію про те, як Земля обертається навколо Сонця, а Сонце, у свою чергу, обертається навколо Сонячної системи, і все таке. А тоді одна жінка з останніх рядів підняла руку і сказала: «Усі ваші слова – нісенітниця. Насправді наш світ – це пласка тарілка, що тримається на спині велетенської черепахи». Тоді вчений запитав її, на чому ж стоїть сама черепаха. А жінка відповіла: «Черепаха стоїть на іншій черепасі, а та – іще на одній, і так до самого низу».

Я обожнюю цю історію, тому що вона доводить, до чого ж необізнаними можуть бути деякі люди! А ще я просто люблю черепах.

Через декілька днів після того найгіршого дня я почав писати листи. Я не знаю, чому я це робив, проте від писання листів тягар на моєму серці ставав трохи легшим. Ненормальним було хіба те, що замість звичайних марок я використовував марки зі своєї колекції, серед яких були і доволі цінні екземпляри, тому іноді мені здавалося, що таким чином я просто намагався позбутися деяких речей. Перший лист я написав до Стівена Гокінга і використав марку із зображенням Александра Грема Белла.

Шановний містере Гокінг!

Чи можу я стати вашим протезе?

Із повагою,
Оскар Шелл

Я й не сподівався на його відповідь, тому що він – виняткова людина, а я абсолютно звичайний. Але одного дня, коли я прийшов додому, Стен простягнув мені конверт зі словами: «Вам лист!», голосом із «Америки онлайн», [7 – «Америка онлайн» («AOL», America online) – один із провайдерів Інтернету в США. Кожне нове повідомлення супроводжується словами «You've got mail!» («Вам лист!»).] як я його навчив. Я пробіг сто п'ять сходинок до нашої квартири, забіг у свою лабораторію, заліз у комірчину, увімкнув ліхтарик, і тоді аж відкрив конверт. Листа, що був у середині, надрукували, а не написали від руки; звісно, бо ж Стівен Гокінг

не може писати руками – він хворіє на боковий аміотропний склероз, про що мені, на жаль, давно відомо.

Дякую за вашого листа. Через те, що я отримую велику кількість листів, у мене немає змоги відповідати кожному особисто. Незважаючи на це, будьте впевнені, що я читаю та зберігаю всі листи із надією на те, що одного дня зможу гідно відповісти на кожен із них. А поки,

щиро ваш Стівен Гокінг

Я подзвонив мамі на мобільний.

– Оскаре?

– Ти взяла слухавку ще до гудків.

– Усе гаразд?

– Мені потрібен ламінатор.

– Ламінатор?

– Є одна неймовірно важлива річ, яку мені потрібно зберегти.

Тато завжди вкладав мене спати. Він умів розповідати найцікавіші у світі історії, а ще ми разом читали «Нью-Йорк таймс» і деколи наспівували «Я – Морж», [8 – «I Am the Walrus» – авангардистська пісня «Бітлз» з алюзією на вірш Льюїса Керролла «Морж і тесля» з «Аліси в Задзеркаллі», у якій Джон Леннон об'єднав ідеї трьох пісень, і, дізнавшись, що лірику «Бітлз» деякі вчителі пропонують до аналізу школярам, додав ще й рядок абракадабри.] бо це була його улюблена пісня, хоча я не міг второпати, про що вона, і це мене засмучувало. Найцікавішим було те, що читаючи разом газету, ми знаходили помилку майже у кожній статті. Іноді це були граматичні помилки, іноді – хибні географічні відомості, а часом статті просто не висвітлювали подію повністю. Я обожнював те, що мій тато був розумнішим за цілу «Нью-Йорк таймс» і те, що навіть крізь футболку можна було відчутити шокою волосся на його грудях. І він завжди пахнув, ніби щойно поголився, навіть наприкінці дня. Поруч із ним мені було спокійно. І не треба було вигадувати нічого нового.

Коли тато вкладав мене в ліжко напередодні того дня, найжахливішого дня у світі, я запитав його, чи справді наш світ – це лише пласка тарілка на спині велетенської черепахи.

– Що, перепрошую???

– А хіба не тому наша Земля стоїть на місці, а не падає крізь галактику?

– Я справді зараз розмовляю з Оскаром Шеллом? Може, прибульці вкрали його мозок для дослідів?

– Ми ж не віримо в прибульців! Тато сказав:

- Земля падає крізь галактику, і ти це добре знаєш, друже. Вона постійно падає у напрямку Сонця. У цьому вся суть руху по орбіті.

Тоді я запитав:

- Звичайно, я це знаю, але звідки береться гравітація? Тато здивувався:

- Як це - звідки береться гравітація?

- Яка цьому причина?

- А хіба на все мають бути причини?

- Ні, звичайно.

- Це було риторичне запитання.

- Що це означає?

- Це означає, що я поставив його не для того, щоб почути відповідь, а для того, щоб підкреслити зміст своїх слів.

- Який зміст?

- Що не на все мають бути якісь причини.

- Але якщо немає жодних причин, то для чого тоді взагалі існує Всесвіт?

- Бо так складаються обставини.

- Тоді чому я твій син?

- Бо ми з мамою кохалися, і тоді моя сперма запліднила її яйцеклітину.

- Мене зараз знудить!

- А я ще вважав тебе дорослим!

- Тату, я просто не розумію, для чого ми існуємо. Не як саме, а для чого?

Я спостерігав, як блискавично снували думки в його голові, а тоді тато відповів:

- Ми існуємо, тому що існуємо. Так треба.

- Що за?...

- Ми можемо скільки завгодно уявляти собі інші далекі галактики, проте ми існуємо саме у цій.

Я розумів, що він хотів цим сказати, і не сперечався з ним, хоч і не зовсім погоджувався із його думкою. Тільки через те, що ти атеїст, не означає, що ти б не хотів знати, для чого існують речі навколо тебе. Я

ввімкнув свій короткохвильовий приймач і з татовою допомогою спромігся натрапити на трансляцію грецькою мовою – звучало дуже мелодійно. Ми не могли зрозуміти, про що говорять, а просто лежали, дивилися на флуоресцентні сузір'я на стелі та слухали.

- Твій дідусь говорив грецькою.

- Ти хотів сказати, говорить грецькою.

- Так, говорить, тільки вже не тут.

- А може, це саме його голос ми зараз слухаємо?

Газета вкривала нас, наче ковдра. На останній сторінці було фото тенісиста, який, мабуть, щойно виграв якийсь турнір, проте я так і не міг зрозуміти, сумним він був на цьому фото чи веселим.

- Тату?

- Що?

- Розкажи мені якусь історію.

- Добре.

- Тільки цікаву.

- Тобто не таку, як зазвичай?

- Так.

Я підсунувся неймовірно близько до нього, так що майже ткнувся носом йому в пахву.

- І ти мене не перебиватимеш?

- Я постараюсь.

- Бо так мені важче розповідати.

- А ще тому, що це дратує.

- Так, це дратує.

Понад усе я любив ці хвилини перед початком розповіді.

- Колись давно у Нью-Йорку був Шостий округ.

- Що таке округ?

- Хіба я не просив тебе не перебивати?

- Я знаю, проте я не зрозумію суті історії, якщо не знатиму, що таке округ.

- Це район. Або декілька районів.
- Добре, тоді якщо був Шостий округ, то які інші п'ять?
- Манхеттен, звісно, Бруклін, Квінс, Стейтен-Айленд і Бронкс.
- А я був у якихось із цих округів?
- Ти знову?
- Я ж просто хочу знати!..
- Одного разу ми їздили до Бронксу в зоопарк, це було декілька років тому. Пам'ятаєш?
- Ні.
- А ще до Брукліну, щоб подивитися на троянди у ботанічному саду.
- А у Квінсі я був?
- Не думаю.
- А у Стейтен-Айленді?
- Ні.
- То Шостий округ справді існував?
- Саме це я й намагався тобі розповісти!
- Вибач, більше жодних перебивань. Обіцяю.

Коли тато розповів історію до кінця, ми знову ввімкнули радіо і натрапили на французький говір. Я з насолодою вслухався в голос, бо він нагадував мені про нашу недавню відпустку, яку я понад усе хотів би повернути. Через якийсь час тато запитав мене, чи я сплю. Я сказав «так», бо знав, що тато не піде, поки я не засну, а я ж хотів, щоб він також відпочив перед завтрашнім робочим днем. Він побажав солодких снів, поцілував мене в чоло і пішов до дверей.

- Тато?
- Що, друже?
- Нічого.

Я почув його голос знову, коли прийшов зі школи наступного дня. Нас відпустили раніше через те, що сталося. Я анітрохи не панікував, бо тато і мама працювали в середмісті, а бабуся ніде не працювала, тож усі, кого я любив, мали бути у безпеці.

Я знав, що повернувся додому рівно о 10:22, бо часто зиркав на годинник. У квартирі було порожньо та тихо. Дорогою до кухні я ще встиг винайти тумблер на вхідні двері, який заводив би величезне колесо зі спицями у вітальні, а воно зачіпало б металеві зубці на стелі – і виходила б дуже гарна мелодія, на зразок «Латаючи дірку» або «Я хочу сказати тобі», [9 – «Fixing a Hole», «I Want t- Tell You» – пісні «Бітлз».] і квартира б перетворювалась на величезну музичну скриньку.

Я погладив трохи Бакмінстера, щоб показати йому свою любов, і перевіряв автовідповідач. На той час у мене ще не було мобільного, і коли ми йшли зі школи, Зуб пообіцяв подзвонити мені додому і повідомити, де саме ми зустрінемося: чи в парку, де він збирався показати мені декілька нових трюків на скейті, чи в закапелку аптеки, куди ніхто не заходить і де б ми спокійно розглядали журнал «Плейбой», хоча я був не в захваті від такої ідеї.

Повідомлення перше. Вівторок, 8:52. «Є хтось вдома? Алло? Це тато. Якщо ти там, візьми слухавку. Я намагався додзвонитися у офіс, проте ніхто не відповів. Слухай, дещо трапилось. Зі мною все гаразд. Вони просять нас залишатися на своїх місцях та чекати пожежників. Я впевнений, що все минеться. Я подзвоню ще раз, коли знатиму більше. Просто хотів сказати, що зі мною все добре, щоб ви не хвилювалися. Я ще зателефоную».

Було ще чотири повідомлення від нього: одне о 9:12, ще одне о 9:31, потім о 9:46, і останнє о 10:04. Я слухав їх знову і знову, і поки я намагався зрозуміти, що слід робити, або навіть, що я повинен думати або відчувати, телефон знову ожив.

На годиннику було 10:26:47.

Я подивився на визначник номера, і зрозумів, що дзвонив тато.

Чому я не там, де ти?

21 травня 1963 року

Моему ненародженому синові: я не завжди був німим. Колись я говорив, говорив і говорив, я просто не міг мовчати, тиша перемогла мене, наче рак, під час моєї першої поїздки до Штатів. Я обідав у кафе і саме намагався сказати офіціантці: «Те, як ви подали мені ножа, нагадує мені про...», проте так і не зміг завершити речення, і ім'я просто не вимовилось у голос, тоді я спробував ще раз, і знову марно, вона опинилася замкненою в мені, так дивно, так тривожно, так жалюгідно, так сумно, подумав я. Тоді я витяг із кишені ручку і написав слово «Анна» на серветці, це повторилось і через два дні, і ще через день, вона стала для мене єдиним предметом для розмов, а коли у мене не було із собою ручки, я виводив ім'я «Анна» у повітрі,

ззаду наперед і справа наліво, так, щоб мій співрозмовник міг його прочитати, а коли я розмовляв по телефону, то набирав цифри 2, 6, 6, 2, щоб мій співрозмовник міг почути те, що я не мав змоги сказати. «І» було наступним загубленим мною словом, мабуть, тому, що воно завжди супроводжувало її ім'я – таке просте слово, така невимовна втрата... Натомість я вживав слово «амперсанд», [10 – Графічне скорочення сполучника «і». Пишеться так: «&».] що звучало просто сміховинно, але іншого вибору я не мав. «Будь ласка, каву амперсанд щось солодке» – впевнений, ніхто не захотів би опинитися на моєму місці. Слово «хочу» стало однією із моїх перших втрат. Ні, я не перестав хотіти, навпаки, дечого я тепер хотів ще більше, проте я втратив змогу висловлювати свої бажання. Натомість я казав «я прагну». «Я прагну двох булочок» – так звертався я до пекаря, але ці слова не набували правильного змісту, і мої думки полишали мене, як листя злітає із дерев та падає в річку. Я був деревом, а світ був рікою. Під час прогулянки з собаками ввечері я втратив «до мене», а коли перукар повернув мене обличчям до дзеркала, я втратив і слово «гарно». Я втратив слова «сором» і «соромитися» – який сором! Я втратив слово «носити», а разом із ним загубив і предмети, які я носив: «щоденник», «олівець», «дріб'язок», «гаманець»... Я втратив навіть «втрату». Через якийсь час я розгубив майже всі слова, і коли хтось робив щось приємне для мене, я говорив йому: «Те, що передреє словам "будь ласка"». Коли я був голодним, то казав: «Я відчуваю себе протилежно до ситості». Я втратив слово «так», проте у мене залишилось ще слово «ні», тому коли хто-небудь запитував мене: «Ви Томас?», я відповідав: «Не ні». А коли я загубив і слово «ні», то пішов до тату-салону і зробив собі два татування: слово «ТАК» на лівій долоні і слово «НІ» – на правій. Що я можу сказати? Це не покращило мені життя, це лише зробило його можливим. Коли взимку на морозі я потираю однією рукою іншу, то зігріваю себе тертям «ТАК» і «НІ». Коли я аплодую, то висловлюю своє захоплення союзом «ТАК» і «НІ». Коли я хочу показати слово «книга», я розтуляю долоні – для мене кожна книга є балансом між «ТАК» і «НІ», особливо ця книга, моя остання книга. Чи розбиває мені це серце? Звичайно, так, щохвилини, щодня, це розбиває моє серце на більше частин, ніж воно взагалі має. Я й гадки не мав, що колись стану таким тихим, та більше, нічим, я взагалі раніше ні про що не думав. Як же все змінилося, відстань між мною та моїм відчуттям щастя збільшувалася не через людей довкола, не через бомби та руїни – це все робив я, я і мої думки, злаякісна пухлина мого небажання відпустити минуле. Так боляче тепер про це думати... І скажи мені, хіба мої постійні роздуми довели мене до добра? Чи взагалі, хіба вони мене до чогось довели? Я думав, думав, тільки те й робив, що думав, і виганяв себе зі щастя мільйон разів, проте жодного разу не зумів зануритися у нього. Слово «Я» належало мені найдовше, і мені нічого іншого не залишалося, окрім як ходити по вулицях і бурмотіти лише одне слово: «Я, я, я».

– Томасе, хочете чашечку кави?

– Я.

– І може, чогось солоденького до кави?

– Я.

– Як вам сьогоднішня погода?

- Я.

- Ви ніби засмучені. Щось трапилось?

Я хотів відповісти ствердно, хотів запитати: «А хіба нічого не трапилось?», хотів потягнути за нитку і розгорнути шарф моєї тиші, розпочавши все спочатку, а спромігся сказати лише «Я». Я знаю, що я не один такий, що вулицями ходить безліч людей, які замість зрозумілих вуху слів белькочуть лише: «Ай-яй-яй!», але деякі з них хапаються за те останнє слово «Я», вони говорять його швидше із відчаю, це не нарікання, це їхня молитва. А потім я втратив і своє «Я», і тиша мене поглинула. Я носив із собою купу порожніх зошитів, таких, як ось цей, і в них записував усі свої несказані слова. Ось так все і почалось. Коли я хотів купити дві булочки у кав'ярні, я писав на чистому аркуші:

«Я хочу дві булочки», і показував зошит продавцеві. Коли мені потрібна була чиясь допомога, я просто писав: «Допоможіть!», а коли щось мене смішило, я писав «Ха-ха-ха»... Замість того щоб співати під душем, я записував у зошит слова улюблених пісень, а вода змивала чорнила, і вони ставали синіми, червоними чи зеленими, і музика стікала по моїх ногах... Щовечора я брав зошит із собою у ліжку і гортав сторінки свого життя:

* * *

Я хочу дві булочки

* * *

І я не відмовився б від чогось солоденького

* * *

Вибачте, я не маю дрібніших грошей

* * *

Поділіться зі мною новинами

* * *

Мені те, що завжди, будь ласка

* * *

Дякую, але більше не буду, інакше просто лусну

* * *

Я не знаю напевно, але вже пізно

* * *

Допоможіть!

* * *

Ха-ха-ха!

Чисті сторінки в зошиті закінчувались раніше, ніж закінчувався день, тому коли мені потрібно було звернутися до когось із перехожих на вулиці чи у кав'ярні, або ж на зупинці автобуса, найкраще, що я міг вигадати, це погортати сторінки вже списаного зошита і знайти там фразу, яка найкраще пасувала б до ситуації та могла б бути використана вдруге. Коли хтось мене питав: «Як відчуваєшся?», єдине, що я міг зробити – це вказати на фразу «Мені те, що завжди, будь ласка» або «Я не відмовився б від чогось солоденького». Коли мій єдиний друг, містер Рихтер, запитав мене: «А чому б тобі знову не взятися за скульптури? Чим ти ризикуєш?», я погортав свій зошит і показав йому фразу «Я не знаю напевно, але вже пізно». Я списав силу-силенну зошитів, певно, декілька сотень, вони були розкидані по всій квартирі. Я використовував їх як дверні опори і прес-пап'є, ставав на них зверху, коли треба було щось дістати, підкладав їх під ніжки розхитаних столів, я використовував їх як таці й підставки під склянки, майстрував із них пташині клітки та вбивав ними комах, у яких одразу ж вимолював прощення за це. Я не бачив у своїх записах жодної цінності, лише необхідність... Я міг вирвати сторінку із фразою «Вибачте, я не маю дрібніших грошей» і витерти нею пил у кімнаті, а міг позбутися записів і цілого дня, щоб загорнути запасні лампочки. Пам'ятаю, якось із містером Рихтером ми ходили до Центрального зоопарку, і я був по вуха навантажений гостинцями для тварин. Лише той, хто ніколи не відчувався твариною, міг поставити знак «не годувати тварин». Містер Рихтер саме розповідав жарт, я годував гамбургерами левів, від його реготу клітки ходили ходором, тварини розбрелися по кутках, а ми все сміялись і сміялись, разом і поодиночі, вголос та подумки, ми намагалися забути все те, що давно слід було викинути із голови, збудувати світ наново із порожнечі, якщо вже нічого окрім неї не залишилось від попереднього світу. Це був один із найкращих днів мого життя – день, коли я жив на повну, зовсім не думаючи про те, що буде завтра. Трохи пізніше, коли сніг припорошував східці мого будинку, а ранок більше був схожим на вечір, я сидів на дивані, притиснутий тягарем усього втраченого. Я розвів вогонь, пожертвувавши своїм записаним сміхом:

«Ха-ха-ха!», «Ха-ха-ха!», «Ха-ха-ха!» Коли я зустрів твою матір, у мене не залишилося вже жодного слова, і може, саме завдяки цьому наш шлюб існував – їй не потрібно було мене пізнавати. Ми зустрілися у колумбійській кав'ярні на Бродвеї. Ми обоє приїхали до Нью-Йорка самотніми, зламаними та збентеженими; я сидів у кутку, помішуючи каву з вершками, наче то була не просто кава, а маленька Сонячна система; відвідувачів майже не було, проте вона сіла саме біля мене.

- Ти втратив усе, - сказала вона так, наче ми ділили один секрет на двох, - я це бачу.

Якби я був кимось іншим і жив у іншому світі, я б, напевно, відреагував якось інакше, проте я був собою, а світ був звичним, тому я промовчав.

- Усе гаразд, - прошепотіла вона, нахилившись до мого вуха, - я також усе втратила. Ти, мабуть, помітив це через усю кав'ярню. Нам було би значно легше, якби ми були італійцями. Ми занадто вирізняємось із натовпу. Поглянь, як усі на нас дивляться. Вони можуть і не здогадуватися, що ми втратили все, проте відчувають, що з нами щось не гаразд.

Вона була і деревом, і рікою, яка протікала біля цього дерева.

- Є й значно гірші речі, - продовжила вона, - гірші, ніж бути такими, як ми. Подумай, ми хоча б живі.

Я помітив, що вона одразу пожалкувала про сказане, але течія була занадто швидкою.

- І погода теж просто пречудова, погодься.

Я помішував свою маленьку Сонячну систему.

- Але я чула, що до вечора погода може стати паскудною. Принаймні, так сказали по радіо.

Я лише знизав плечима, бо не знав, що таке «паскудний».

- Я збиралася купити декілька баночок тунця у «А and P». Вирізала декілька купонів із газети «Пост» сьогодні вранці. П'ять банок за ціною трьох. Така вигода! Я й не ім тунця, у мене від нього одразу розлад шлунка. Але за таку ціну я просто мушу його купити!

Вона так старалася мене розсмішити, а я лише знизав плечима у відповідь і далі помішував каву.

- Я не знаю, що мені робити. - Вона здавалася розгубленою. - Погода чудова, проте по радіо передали, що вона обов'язково стане паскудною до вечора. Може, мені слід натомість піти до парку, але мені не можна довго бути на сонці. Все ж таки, я не збираюся присвятити вечір поїданню тунця, правда ж? Та й наступні вечори, широко кажучи, також не варті моїх негараздів із травленням. Тому мені немає чого спішити до магазину. Але погода точно зіпсується, вона ніколи не буває хорошою довго. А ще лікар порадив мені більше часу проводити на свіжому повітрі. У мене просто препаскудний зір, а він каже, що я замало часу проводжу на свіжому повітрі, а якби я слухала його порад, якби я поменше всього боялася...

Вона простягнула мені свою руку, а я не знав, як саме мені її взяти, і я просто зламав її своєю мовчанкою. Вона запитала:

- Ти не хочеш зі мною розмовляти, так?

Я витяг із рюкзака свій зошит, побачив, що там залишилось лише два чистих аркуші, і написав на одному із них:

- Я не розмовляю. Мені шкода.

Вона поглянула на мої слова, потім на мене, потім знову на зошит, а тоді затулила обличчя руками і заплакала. Сльози стікали крізь її пальці, ставали маленькими струмками, вона все плакала і плакала, а поблизу не було серветок, тож я вирвав із зошита аркуш зі словами «Я не розмовляю. Мені шкода» і почав витирати ним її сльози. Мое пояснення, що було водночас і моїм вибаченням, стікало по її обличчю разом із тушшю, а тоді вона взяла ручку і написала на наступній, останній сторінці мого зошита:

Будь ласка, одружися зі мною

Я погортав зошит і знайшов слова «Ха-ха-ха». Тоді вона перегорнула назад до свого речення «Будь ласка, одружися зі мною». Тоді я перегорнув до фрази «Вибачте, я не маю дрібніших грошей», на що вона знову повернулася до слів «Будь ласка, одружися зі мною». Я погортав зошит і знайшов «Я не знаю напевно, але вже пізно». Вона перегорнула на останню сторінку, де було написано «Будь ласка, одружися зі мною», і затрималася пальцем на словах «Будь ласка», ніби хотіла втримати сторінку, чи покласти край нашій розмові, чи наголосити на тому, що вона справді хотіла сказати. Я подумав про своє життя, свої приниження, маленькі збіги, тінь від будильника на столику біля ліжка... Я подумав про свої маленькі перемоги і про всі ті руїни, які мені довелось побачити за своє життя. Я купався у норкових шубах на ліжку своїх батьків, поки вони приймали гостей унизу; я втратив єдину людину, із якою міг би розділити своє життя, я залишив позаду тисячі тон мармуру, з якого я міг би звільнити нові скульптури. Я міг би звільнити самого себе із того мармуру. Я відчував радість, проте її було так мало, хіба її взагалі може бути вдосталь? Кінець стражданню не виправдовує самих страждань, та й не буває кінця стражданню. Що зі мною, який же я дурень, який я нерозумний і обмежений, який нікчемний, вимучений та жалюгідний, який я безпомічний! Навіть мої улюбленці не знають своїх імен, що ж я тоді за людина? Я підняв її палець, як голку грамофона, і погортав зошит, сторінку за сторінкою:

Допоможіть!

Гуголплекс

Браслет, який мама одягла на татові похорони, я зробив для неї, перетворивши татові повідомлення на азбуку Морзе. Я використав небесно-блакитні намистини для тиші, каштановий бісер – для пауз між буквами, фіолетові намистини – для пауз між словами, короткі та довгі ділянки нитки між намистинами – для позначення коротких та довгих гудків, які, здається, називаються сигналами. Тато точно знав би, як вони називаються. Я витратив на нього цілих дев'ять годин і спочатку збирався подарувати його Сонні – безхатьку, якого я часто бачу біля входу до «Французького альянсу», [11 – Некомерційна організація, що сприяє вивченню французької мови та популяризації французької культури.] бо не можу спокійно на нього дивитися, або Лінді, охайній старенькій жіночці, яка безкоштовно проводить екскурсії по Музею природничої історії, щоб стати особливим у її очах, або комусь в інвалідному візку. А натомість я віддав його мамі. Вона сказала, що це було найкращим подарунком, який вона коли-небудь отримувала. Я запитав її, чи браслет був кращим за «Істівне цунамі», яке я їй подарував у період мого захоплення істівними природними явищами. Вона відповіла:

«Це зовсім інше». Я запитав її, чи справді вона кохає Рона, на що мама сказала: «Рон – чудова людина», що було відповіддю на зовсім інше питання. Тому я запитав знову: «Правда чи брехня: ти закохана у Рона». Вона провела рукою із обручком по своєму волоссю і відповіла: «Оскаре, Рон – мій друг». Я хотів її запитати, чи вона спала зі своїм другом, і якби вона відповіла «так», я негайно втік би звідти, а якби вона відповіла «ні», я запитав би, чи вони займалися глибоким петингом, бо це слово я тоді вже знав. Я хотів сказати, що їй ще зарано грати у «скребл». Чи дивитися у дзеркало. Чи занадто гучно вмикати радіо. Це було несправедливо стосовно тата і стосовно мене. Але я поховав усі ці слова у собі. Я зробив для неї й інші прикраси із татовими повідомленнями азбукою Морзе – намисто, браслет на щиколотку, довгі сережки, тіару... Та все ж, браслет вдався мені найкраще, мабуть тому, що я зробив його в останню чергу, що робило його найбільш цінним.

– Мам?

– Що?

– Нічого.

Навіть рік по тому мені було до болю тяжко робити деякі речі, наприклад, приймати душ (не знаю чому), і, звісно, їздити у ліфті. Багато речей наводили на мене просто жахливу паніку, як от підвісні мости, мікроби, літаки, салюти, араби в метро (хоч я й не расист), араби в ресторанах, кав'ярнях та інших громадських місцях, риштування, стічні труби та каналізаційні ґрати, залишені кимось сумки, черевики, люди з вусами, дим, вузли, високі будівлі та тюрбани. Часто мені здається, що я стою посеред величезного чорного океану або у далекому космосі, але це аж ніяк не можна назвати приємним відчуттям. Просто все здається неймовірно далеким від мене. Уночі ще гірше. Я почав вигадувати різні речі і ніяк не міг зупинитися, як бобри, про яких я також знаю. Люди думають, що бобри гризуть дерева, щоб будувати греблі, але насправді вони роблять це через те, що їхні зуби ніколи не припиняють рости, і якби бобри постійно не спилували їх, гризучи дерева, то зуби стали б такими довгими, що вросли б їм в морди, і це б їх просто вбивало. Так і з моїм мозком.

Якось вночі, після цілого гуголплексу винаходів, я зайшов до татової комірчини. Колись ми з ним тут займалися греко-римською боротьбою, розповідали дотепні жарти, а одного разу навіть прикріпили до стелі маятник, а на підлозі виклали коло з доміно, щоб довести, що Земля обертається. Після татової смерті я ні разу сюди не заходив. Мама із Роном були у вітальні – слухали занадто гучно музику і грали у настільні ігри. Вона не сумувала за татом. Якусь мить я просто тримав дверну клямку, а потім нарешті переступив поріг комірчини.

Хоча в домовині тата й не було, у комірчині він був усюди. І навіть через рік тут досі пахло так, ніби він щойно поголився. Я пробігся руками по всіх його білих футболках. Я торкнувся його дорогучого годинника, якого він ніколи не носив, і запасних шнурівок до його кросівок, у яких він уже ніколи не побіжить до Резервуару. Я перевірів кишені всіх його піджаків (знайшов чек за проїзд на таксі, обгортку від «Міні-Крекла»[12 - «Міні-Крекл» («mini-Krackle») - торгова марка шоколадних батончиків із повітряними рисовими кульками.] і візитку якогось постачальника діамантів). Я взув його хатні капці. Я подивився на своє відображення у його металевий ріжок для взуття. У середньому, людині потрібно лише сім хвилин, щоб заснути, проте я не міг заснути годинами, і тягар на моєму серці ставав хоч трохи легшим серед татових речей. Мені хотілось бути серед його речей, торкатися того, чого торкався він, вирівнювати вішачки, хоча я знав, що більше це не мало ніякого значення.

Його смокінг висів на стільці, де тато зазвичай сидів, коли взувався, про що я подумав «Дивно». Чому він не висів поруч із іншими костюмами? Хіба він повернувся із якоїсь помпезної вечірки за день до своєї смерті? Але чому він тоді не повісив його назад до шафи? А може, він планував здати його у хімчистку? Проте я не пам'ятаю ніяких помпезних вечірок. Я добре пам'ятаю, що він вкладав мене спати, і те, як ми слухали по радіо трансляцію грецькою мовою, і те, як він розповідав мені історію про Шостий округ Нью-Йорка. Якби я не помітив більше нічого дивного, я б не надав такого значення смокінгу. Але раптом я почав помічати й інші дивні речі.

На найвищій полиці стояла красива синя ваза. Що вона там робила? Звісно, я не міг до неї дістати, тому підсунув собі стілець, на якому досі висів татів смокінг, а потім повернувся до своєї кімнати, щоб узяти збірку творів Шекспіра, яку мені купила бабуся, коли дізналася, що я гратиму Йорика. Я приніс їх до комірчини, усі чотири томи трагедій, поки у мене не вийшов досить високий стос. Я став на цю конструкцію, і якусь мить усе було добре. Але коли я торкнувся вази кінчиками пальців, трагедії захиталися, та ще й смокінг мене відволікав, і через секунду все опинилося на підлозі – і я, і ваза, яка вмить розбилася.

– Це не я! – вигукнув я, проте ніхто навіть не почув цього гуркоту, бо мама з Роном слухали занадто гучну музику і сміялися. Я знову замкнувся на всі свої внутрішні замки, і не тому, що мені було боляче, не тому, що я щось розбив, а через те, що ім було весело. Хоч я й знав, що не варто цього робити, я все одно поставив собі синець.

Я вирішив все прибрати, і тоді я помітив дещо дивне. Серед безлічі синіх осколків лежав маленький конверт, розміром не більший за картку для безпроводного Інтернету. «Що за?…» Я розпечатав його і побачив, що всередині лежав ключ. «Що за, що за?…» Ключ був доволі дивним,

безсумнівно, він мав би відмикати щось важливе, тому що він був коротшим і ширшим за звичайні ключі. Я ніяк не міг цього пояснити: короткий та широкий ключ у маленькому конверті у синій вазі на найвищій полиці у татовій комірчині.

Перше, що я вирішив зробити (і на мою думку, це було дуже логічним рішенням), це залишити свою знахідку в таємниці і спробувати відімкнути ключем усі замки у нашій квартирі. Навіть без спроби я знав, що він точно не від вхідних дверей, бо він не був схожий на ключ, який я носив на мотузці на шиї, щоб відмикати двері, коли нікого не було вдома. Я йшов навшпиньках, щоб залишитися непоміченим, і спробував відімкнути ключем двері до ванної кімнати, а потім ще шухляди у маминому туалетному столику. Я спробував відімкнути ключем шухляду в кухонному столі, на якому тато раніше розбирав рахунки, а потім і комірчину біля шафи з білизною, де я іноді грав у хованки, а потім і мамину скриньку із прикрасами. Ключ не підходив ні до чого.

Тієї ночі я винайшов спеціальну дренажну систему, яка була б підведена до кожної подушки у Нью-Йорку і з'єднувала б їх із Резервуаром. Коли люди засинали б у сльозах, їхні сльози стікали б до однієї водойми, і вранці ведучий прогнозу погоди розповідав би, як змінився за ніч рівень води у Резервуарі сліз, і всі могли б знати, чи є у Нью-Йорку проблеми. А коли б ставалося щось по-справжньому жакливе – вибух атомної бомби чи атака біологічною зброєю, – спрацьовувала б страшенно гучна сирена, скликаючи людей до Центрального парку для укріплення Резервуару мішками з піском.

Ну і нехай.

Наступного ранку я сказав мамі, що не піду до школи, бо дуже погано почуваюся. Це була моя перша брехня. Вона торкнулася мого чола і сказала:

– Ти й справді трохи гарячий. Я відповів:

– Я поміряв температуру, цілих сорок два градуси.

Це була друга брехня. Мама повернулася до мене спиною і попросила застебнути їй сукню. Вона могла зробити це й сама, проте знала, як сильно це подобається мені. Вона сказала:

– У мене сьогодні багато зустрічей, але бабуся може зайти, якщо тобі щонебудь знадобиться, а ще я буду телефонувати тобі щогодини.

Я відповів:

– Якщо я не підходитиму до телефону, то я або спатиму, або буду в туалеті.

Мама відповіла:

– Краще підходь до телефону.

Коли вона пішла на роботу, я одразу ж одягнувся і спустився на перший поверх. Стен підмітав перед під'їздом. Я хотів пройти непоміченим, проте він мене таки побачив.

- Не схоже, що ти справді хворий, - звернувся він до мене, змітаючи купу листя на дорогу.

- Я справді хворий, - відповів я. Тоді Стен запитав:

- І куди ж це Містер Я-Справді-Хворий так поспішає?

- До аптеки на Вісімдесят четвертій вулиці за льодяниками від кашлю.

Брехня номер три. Насправді я пішов до майстерні «Фрейзер та сини» на Сімдесят дев'ятій вулиці.

- Зробити тобі ще дублікатів? - запитав Волт. Я привітався із ним, дістав ключ і запитав, що він може про нього сказати. - Це ключ від якогось ящика, - пояснив Волт, уважно розглядаючи ключ через скельця своїх окулярів, - я б сказав навіть, від сейфа, судячи з його форми. - Він вказав мені на полицю із гачками, на яких висіла сила-силенна різних ключів. - Бачиш, ці ключі зовсім інші. Твій набагато товстіший. Його важче зламати. - Я торкнувся усіх ключів, до яких міг дотягнутися, і чомусь від цього мені стало легше. - Але навряд чи це ключ від вбудованого сейфа, швидше, від чогось маленького, може, портативного. Або від скриньки у банку. Причому, старого зразка. Або від якогось відстійного генератора. - Це мене трохи розсмішило, хоч я й розумів, що немає нічого смішного у тому, щоб бути відстійним. - Це доволі старий ключ, - продовжив Фрейзер, - йому на вигляд років двадцять-тридцять, не менше.

- Звідки ви можете це знати?

- Бо ключі - це якраз те, на чому я дуже добре знаюсь.

- Класно.

- Проте сучасні сейфи не мають ключів.

- Не мають? Як це?

- Ну, тепер мало хто користується ключами.

- Я користуюсь. - І при цих словах я дістав ключі від квартири з кишені.

- Я це знаю, - відповів він, - проте такі, як ти, зараз рідкість. Тепер усе на електроніці. Кодові замки. Сканери відбитків пальців.

- Звучить круто.

- А я люблю ключі.

Я замислився над його словами, і раптом мені стало знову тяжко на серці.

- Що ж, якщо такі, як я - рідкість, то що станеться із вашою майстернею?

- Ми перекваліфікуємось. Як магазин друкарських машинок. Тепер ми справді потрібні, а згодом станемо просто пам'яткою.

- Може, вам слід розпочати нову справу.
 - Мені подобається ця.
 - Хочу ще дещо вас запитати, швидше із цікавості.
 - Наважся, - відповів він.
 - Наважитися?
 - Наважся. Нумо. Питай.
 - Ви Фрейзер чи син?
 - Власне, я внук. Мій дідусь відкрив цю майстерню.
 - Круто.
 - Але я також і син, бо мій тато теж працював тут за життя. А ще я Фрейзер, тому що мій син також підробляє тут влітку.
- Я не зупинився:
- У мене є ще одне запитання.
 - Наважся.
 - Думаєте, мені вдасться знайти фірму, яка виготовила цей ключ?
 - Та його міг зробити будь-хто.
 - Що ж, мені хоча б знайти замок, до якого він підходить.
 - Боюся, тут я тобі нічим не допоможу, просто пробуй відмикати ним усі замки, які тобі трапляться. Я можу зробити тобі дублікат до нього, якщо хочеш.
 - Мені може знадобитися цілий гуголплекс ключів.
 - Гуголплекс?
 - Це гугол у степені гугол.
 - Гугол?
 - Одиниця із сотнею нулів.
- Він поклав руку мені на плече і сказав:
- Тобі потрібен лише один замок.
- Я став навшпиньки, щоб покласти руку йому на плече і відповів:
- Так, лише один.

Коли я вже збирався йти, він наздогнав мене своїм запитанням:

- Хіба ти не повинен бути у школі? І я швидко відповів:

- Сьогодні день народження Мартіна Лютера Кінга-молодшого. Брехня номер чотири.

- Я думав, що він у січні.

- Так і було раніше. Перенесли. Брехня номер п'ять.

Удома Стен мене зустрів зі словами: «Вам лист!»

Дорогий Оскаре, здоров, друже!

Дякую за душевний лист і куленепробивні барабанні палички (сподіваюсь, вони мені ніколи не знадобляться!). Зізнаюсь, я ніколи не замислювався над тим, щоб давати приватні уроки.

Надіюсь, тобі сподобається футболка, яку я тобі надсилаю. Взяв на себе сміливість підписати її для тебе.

Твій друг Ринго

Мені не просто сподобалась футболка, я був від неї в захваті! На жаль, вона була не білого кольору, тому одягати її я не міг.

Я заламінував лист Ринго і почепив його на стіну у своїй кімнаті. Тоді я вирішив пошукати в Інтернеті інформацію про замки в Нью-Йорку і знайшов багато цікавого. Наприклад, у місті є 319 поштових відділень і 207 352 поштові скриньки. Звичайно, кожна скринька замикається. Ще я з'ясував, що в місті близько 70 571 готельного номера і більшість із них мають замок від вхідних дверей, від ванної кімнати, від шафи і від міні-бару. Я не знав, що таке міні-бар, тому подзвонив до готелю «Плаза», щоб запитати, бо цей готель мені був відомий. Від них я дізнався, що таке міні-бар. У Нью-Йорку понад 300 000 автомобілів, а ще є 12 182 таксі та 4425 автобусів. Ще я згадав, що під час поїздок у метро бачив, як кондуктори відмикають і замикають двері ключами, тому треба врахувати ще й це. У Нью-Йорку живе понад 9 000 000 людей (кожні 50 секунд народжується нове немовля), і всі вони мають десь мешкати, а ще ж більшість квартир мають два замки на вхідних дверях, деякі мають замки й на ванних кімнатах, а деякі, можливо, і на інших кімнатах, і, звичайно, треба врахувати замки на комодах і скриньках для прикрас. Ще у місті є офіси, мистецькі студії, склади, банки з сейфами, ворота до приватних володінь, автостоянки... Я підрахував: якщо брати до уваги все - від замків на велосипедах і засувках на горищах до замків на скриньках із запонками, то вийде щонайменше по 18 замків на одну людину, тобто у Нью-Йорку приблизно 162 000 000 замків, а це нереально багато!!!

- Квартира Шеллів. Привіт, мам!.. Так, здається, трохи краще, але я все одно ще хворий... Ні... Угу... Угу... Мабуть... Я замовлю щось індійське... Аякже... Добре... Угу... Я знаю... Знаю... Па!

Я відмітив, скільки часу в мене піде на відмикання одного замка. Впорався за три секунди. Тоді я підрахував, що якщо кожні 50 секунд у Нью-Йорку хтось народжується, а на кожну людину припадає по 18 замків, тобто кожні 2,777 секунди у місті з'являється новий замок. Виходить, що навіть якби я присвятив увесь свій час відмиканню замків, то однаково відставав би щосекунди на 0,33 замка. І це не враховуючи час на шлях від одного замка до іншого, на їжу і на сон (що у принципі не проблема, бо я й так майже не сплю). Мені потрібен був кращий план.

Тієї ночі я одягнув свої білі рукавички, пішов до татової комірчини і дістав зі смітника пакет, у який висипав усі осколки вази. Я шукав підказки, які допомогли би мені знайти розв'язку швидше. Мені потрібно було шукати дуже обережно, щоб не пошкодити можливі докази, не видати себе перед мамою і не поранитись. Я знайшов конверт, у якому був ключ. І тільки тоді я помітив те, на що хороший детектив звернув би увагу одразу: на звороті конверта було написано «Блек». Я так розізлився на себе за те, що не помітив цього одразу, що поставив собі синець. Татів почерк здався якимось дивним. Був неохайним, наче тато писав у поспіху, або розмовляючи по телефону, або думаючи про щось зовсім інше. Про що це він міг думати в той момент? Я погуглив слово «Блек» і дізнався, що під такою назвою не було жодної фірми з виготовлення сейфів. Я засмутився, бо це було б доволі логічним поясненням, яке завжди є найкращим, хоча, на щастя, не єдиним можливим. Ще я з'ясував, що в кожному штаті нашої країни та майже у кожній країні світу є місто під назвою «Блек». Наприклад, у Франції є місто, що називається «Noir». Тож це мене ще більше загнало в глухий кут. Я намагався знайти ще якусь інформацію, хоча й знав, що нічого доброго з цього не вийде, та вже не міг цього не робити. Я роздрукував декілька фото, що трапились мені в Інтернеті: дівчинки, на яку напала акула, канатохідця між вежами-близнюками, актриси, яка займається оральним сексом зі своїм хлопцем, солдата, якому відрізали голову в Іраку, порожньої стіни, на якій раніше висіла відома картина... Усі ці фото я вклеїв до «Те, що зі мною сталося» - свого альбому, який увесь час я тримав під рукою.

Наступного ранку я знову сказав мамі, що не піду до школи. Вона запитала мене, що не так цього разу. Я відповів їй:

- Те саме, що й завжди не так.

- Ти знову хворий?

- Я засмучений.

- Через тата?

- Через все.

Мама сіла біля мене на ліжко, хоча я знав, що вона дуже поспішає.

- Що означає «все»?

Я почав перелічувати, загинаючи пальці на руках:

- М'ясні та молочні продукти у нашому холодильнику, боі без правил, автокатастрофи, Ларрі...

- Хто такий Ларрі?

- Безхатко біля входу в Музей природничої історії, який завжди каже: «Обіцяю, це на їжу», коли просить гроші. - Мама повернулась до мене спиною, і я застібнув їй сукню, продовжуючи перелічувати: - Те, що ти не знаєш, хто такий Ларрі, хоча, мабуть, бачиш його щодня; те, як Бакмінстер лише їсть, спить та ходить в туалет, не маючи ніякого *raison d'être*; огидний коротун без жодних ознак шиї, який перевіряє квитки на вході в кінотеатр «ІМАХ»; те, що Сонце рано чи пізно вибухне; те, що абсолютно кожного дня народження мені дарують щонайменше одну річ, яка у мене вже є; бідні люди, які гладшають через фаст-фуд, бо він дешевший... - Тут у мене закінчились пальці, хоч я не дійшов ще навіть до половини свого списку, і я не збирався зупинятися, бо знав, що мама не піде, поки я не закінчу свій список. - ...домашні тварини; те, що у мене є домашня тварина; нічні жахи; «Microsoft Windows»; старенькі люди, які сидять самотньо цілими днями, бо ніхто не хоче їх навідувати, а вони надто скромні, щоб просити про це; таємниці; телефони з дисками; те, що офіціантки-китаянки постійно всміхаються, навіть якщо не трапилося нічого кумедного чи смішного; те, що китайці володіють мексиканськими ресторанами, проте немає жодного мексиканця, який володів би китайським рестораном; дзеркала; касетні магнітофони; моя непопулярність у школі; бабусині купони на знижку; склади; люди, які не знають про Інтернет; поганий почерк; красиві пісні; те, що люди зникнуть через п'ятдесят років...

- Із чого ти взяв, що люди зникнуть через п'ятдесят років? Я запитав маму:

- Ти оптимістка чи песимістка?

Вона поглянула на годинник і відповіла:

- Я налаштована оптимістично.

- Тоді я змушений тебе розчарувати, бо я точно знаю, що людство винищить себе, тільки-но це стане можливим, а станеться це дуже і дуже скоро.

- А чому тебе засмучують красиві пісні?

- Бо вони всі лицемірні.

- Геть усі?

- Ніщо не може бути водночас красивим і правдивим.

Вона всміхнулася, але не радісно, і сказала:

- Ти говориш, як твій тато.

- Що ти маєш на увазі?

- Тато завжди мислив у такому стилі.
- У якому стилі?
- Ну, «ніщо не може бути і таке, і все інше». Або «все таке-то й таке-то». Або «очевидно». - Вона розсміялася. - Він завжди був дуже однозначним у всьому.
- Що таке «однозначний»?
- Це означає «впевнений», воно походить від слів «той, хто має лише одну думку, одне визначення».
- Що поганого в однозначності?
- Тато деколи не бачив за деревами самого лісу.
- Якого лісу?
- Облиш, ніякого.
- Мам?
- Так?
- Мене засмучує, коли ти кажеш, що я роблю щось так, як тато.
- Ой, вибач. Хіба я часто це кажу?
- Ти постійно це кажеш.
- Тепер я розумію, чому це тебе засмучує.
- А бабуся весь час повторює, що я роблю щось так, як дідусь. Мені від цього ніяково, бо їх уже немає... А ще я не відчуваю себе особливим.
- Сонечко, ми з бабусяю не хотіли, щоб так сталося. Для нас ти завжди будеш особливим, ти ж це знаєш?
- Мабуть.
- Найособливішим.

Вона погладила мене по голові, і її рука торкнулася того місця за вухом, якого майже ніколи не торкаєшся.

Я запитав, чи можна ще раз застебнути її сукню. Вона відповіла ствердно, і повернулася до мене спиною.

- Думаю, тобі було б краще спробувати піти до школи, - сказала мама.

- Я намагаюсь, - відповів я.

- Може, підеш хоча б на перший урок?

- Я не можу навіть встати з ліжка. - Брехня номер шість. - А ще доктор Файн сказав, що я повинен прислухатись до своїх відчуттів. Він сказав, що я повинен відпочивати, коли мені потрібно.

Це не було брехнею, проте не було й до повної міри правдою.

- Я просто не хочу, щоб ти взяв це собі за звичку, - сказала мама.

- Не бійся, не візьму, - відповів я.

Вона поклала руки на ковдру, і, мабуть, помітила, що щось не так, бо запитала мене, чи я лежу в ліжку у вуличному одязі. Я відповів:

- Так, і це через те, що я просто замерз. - Брехня номер сім. - Я маю на увазі, на додачу до того, що мене лихоманить.

Як тільки мама пішла, я зібрав свої речі та спустився вниз.

- У тебе сьогодні значно кращий вигляд, - завважив Стен.

Я порадив йому займатися своїми справами.

- Та хай йому грець! - обурився він.

- Просто сьогодні я почуваюся гірше, ніж учора.

Я пішов до магазину мистецького приладдя на Дев'яносто третій вулиці й запитав жінку на вході, чи можу я поговорити з менеджером. Так робив тато, коли йшлося про щось надважливе.

- Чим я можу бути корисною? - запитала вона.

- Мені потрібен менеджер, - стояв на своєму я.

- Я зрозуміла. Чим я можу бути корисною?

- Ви неймовірно красиві, - сказав я їй, бо вона була дуже гладкою, і я подумав, що такий комплімент буде надзвичайно приемним для неї, а ще я зможу заново їй сподобатися, хоч я і був сексистом.

- Спасибі, - відповіла жінка.

- Ви могли б бути кінозіркою. - У відповідь вона лише похитала головою, наче думаючи «Що за?..» - Менше з тим, - сказав я, дістав конверт і розповів їй історію про свою знахідку і про те, як я відмикав усі замки на своєму шляху і думав, що може означати слово «Блек». Я хотів, щоб вона мені розповіла щось про чорне, бо ж вона мала б бути експертом із кольору.

- Ну... - вона ніби замислилась, - не знаю, чи я можу бути експертом бодай у чомусь, але я точно бачу дещо дивне в тому, що людина написала слово «чорний» ручкою червоного кольору.

Я запитав її, що в цьому незвичайного, бо до цього моменту я думав, що тато просто використав одну з тих червоних ручок, якими виправляв помилки у «Нью-Йорк таймс».

- Ходи сюди, - відповіла вона і підвела мене до вітрини із десятима ручками. - Поглянь на це. - І вона вказала на блокнот, який лежав біля вітрини.

- Бачиш, більшість людей пишуть назву кольору тієї ручки, яку розписують.

- Чому?

- Я не знаю чому. Мабуть, це щось психологічне.

- «Психологічне» означає розумове?

- Майже.

Я замислився над цим і зробив для себе відкриття, що, мабуть, і я написав би слово «синій», якби тестував ручку синього кольору.

- Не так легко зробити те саме, що зробив твій тато, - написати назву чорного кольору ручкою червоного кольору. Це неприродно.

- Невже?

- А ось це ще складніше зробити, - сказала вона, взяла той блокнот і дещо в ньому написала, а тоді попросила мене прочитати написане вголос. Вона мала рацію, це було зовсім неприродно, бо частина мене хотіла вимовити назву кольору, а інша частина - те, що було написано. Я так і не прочитав нічого.

Я запитав її, що це все мало означати.

- Що ж, я не впевнена, чи це взагалі щось означає. Але поглянь, коли хтось розписує ручку, то він зазвичай пише або назву кольору тієї ручки, або власне ім'я. Той факт, що слово «Блек» написано ручкою червоного кольору, наводить мене на думку, що це ім'я якогось чоловіка.

- Або жінки.

- І я скажу тобі ще дещо.

- Що?

- Буква «Б» написана великою. А назви кольорів ми зазвичай пишемо із малої букви.

- Чорта з два!

- Що?

- Це написав Блек!

- Перепрошую?

- Блек написав слово «Блек»! Мені потрібно знайти Блека!

Вона сказала:

- Якщо тобі знову знадобиться моя допомога, тільки скажи.

- Я вас обожнюю!

- Ти не міг би не трусити так своїм тамбурином, все-таки, ми в магазині?

Вона відійшла, а я залишився там стояти, намагаючись впорядкувати думки. Я гортав сторінки блокнота, уявляючи, що в такій ситуації зробив би Стівен Гокінг.

Я вирвав із блокнота останню сторінку і побіг знову шукати менеджера. Вона саме допомагала комусь вибрати пензлики, але я подумав, що можу собі дозволити її перервати.

- Це мій тато! - закричав я, вказуючи пальцем на його ім'я. - Томас Шелл!

- Який збіг! - відповіла вона.

- От тільки він ніколи не купував мистецьке приладдя.

- Може, ти просто про це не знав.

- Може, йому просто знадобилася ручка.

Я бігав магазином від вітрини до вітрини, перевіряючи, чи не тестував тато якесь інше приладдя. Тільки так я міг довести, чи він справді купував мистецьке приладдя, чи просто розписував ручки, бо йому потрібно було купити ручку.

Я не міг повірити своєму відкриттю.

Його ім'я було всюди. Він тестував маркери, і тюбики з олійними фарбами, і кольорові олівці, і крейду, і ручки, і пастелі, і акварелі... Він навіть нашкрябав своє ім'я на шматку формувальної глини, і ще я знайшов ніж для різьби із залишками жовтої глини, тож я знав, що саме його тестував тато. Скидалося на те, що він планував найбільший мистецький проект за всю історію людства. Але дечого я не розумів: усе це мало б відбуватися близько року тому.

Я знову відшукав менеджера.

- Ви казали, що я можу звернутися до вас, якщо мені знову знадобиться ваша допомога.

- Дозволь мені закінчити із цим покупцем, а тоді я буду вся до твоїх послуг, - відповіла вона.

Я чекав, поки вона закінчить консультувати іншого покупця. Тоді вона повернулася до мене.

- Ви сказали, що я можу звернутися до вас, якщо мені знову знадобиться ваша допомога. Що ж, мені потрібно переглянути річні звіти з продажів вашого магазину.

- Для чого?

- Щоб дізнатися, коли саме мій тато тут був, і що саме він тут придбав.

- Для чого?

- Мені потрібно знати.

- Але навіщо?

- Ваш тато не помер, тому я не можу вам пояснити.

- Твій тато помер?

Я відповів «так» і додав:

- Я дуже вразливий.

Вона підійшла до каси, яка виявилася комп'ютером, і почала одним пальцем щось друкувати.

- Продиктуй ще раз його прізвище.

- Ш.Е.Л.Л.

Вона натиснула ще декілька кнопок, подумала, а тоді сказала:

- Нічого немає.

- Нічого?

- Він або нічого не купив, або ж заплатив готівкою.

- Що за?... Зачекайте.

- Перепрошую?

- Оскар Шелл... Так, мам... Бо я у ванній... Бо він у мене в кишені... Угу... Угу... Трохи, але я можу тобі подзвонити, коли вийду з ванної, добре?... Десь за півгодини... Це особисте... Мабуть... Угу... Угу... Добре, мам... Так... Па...

- Що ж, тоді я маю ще одне запитання.

- Ти звертаєшся до мене чи до телефону?

- До вас. Як давно ці блокноти стоять у вітринах?

- Я не знаю.
- Мій тато помер понад рік тому. Це ж досить давно, правда ж?
- Вони точно не стоять тут стільки часу.
- Ви впевнені?
- Майже впевнена.
- Ви впевнені більше, ніж на сімдесят п'ять відсотків, чи менше?
- Більше.
- На дев'яносто дев'ять відсотків?
- Менше.
- Дев'яносто відсотків?
- Десь так.

Я на декілька секунд замислився.

- Це досить багато відсотків.

Я побіг додому і продовжив свої пошуки в Інтернеті. Я з'ясував, що в Нью-Йорку живе чотириста сімдесят дві людини з прізвищем Блек. Адрес було менше, усього двісті шістнадцять, тому що, звісно, деякі Блеку жили разом. Я підрахував, що якби я навідував двох Блеків щосуботи, що було досить реальним, плюс канікули і мінус репетиції «Гамлета» та інші справи, такі як з'їзди геологів та нумізматів, я зможу обійти всіх Блеків лише за три роки. Але я не міг прожити три роки у невідомості. Тоді я написав листа:

Cher Марсель,

Allo!! Пише вам мама Оскара. Я про це багато думала і дійшла висновку, що не бачу причин для того, щоб Оскар і надалі відвідував ваші уроки французької. Тож він більше не ходитиме до вас по неділях, як це було раніше. Хочу вам широко подякувати за все, чого ви навчили Оскара, особливо за умовний час, він такий чудний. Звісно, не варто дзвонити мені, коли Оскар не прийде до вас на заняття, бо я це вже знаю, і це мое рішення. А ще я буду і надалі надсилати вам чеки, бо ви - класний!

Votre ami devouee, [13 - Votre ami devouee - широко ваш, віддано ваш (фр.).]

Mademoiselle Шелл

Це й був мій геніальний план. Тепер я проводитиму вихідні у пошуках Блека, який знав мого тата і міг би знати про ключ із вази з татової комірчини. За півтора року я знатиму все. Або хоча б вигадую новий план.

Звісно, я хотів поговорити з мамою того вечора, коли вирішив розпочати пошуки підходящого замка, проте не зміг. І зовсім не через те, що боявся дістати на горіхи за свій надто довгий ніс, і не через те, що боявся покарання за розбиту вазу, і аж ніяк не через те, що сердився на неї за те, що вона розважалася разом із Роном замість того, щоб робити свій внесок до Резервуару сліз.

Я не знаю чому, але я був абсолютно впевненим, що мама нічого не знала ні про ключ, ні про конверт, ні про вазу. Це була моя із татом таємниця.

Отож упродовж тих восьми місяців, коли я бродив вулицями Нью-Йорка у пошуках правильного Блека, а вона мене питала, куди я йду та коли повернусь, я просто відповідав: «Йду гуляти. Буду пізніше». Що мене дивувало, так це те, чому вона ніколи більше ні про що не питала, ні куди саме я йду, ні коли саме я повернусь, хоча зазвичай вона дуже за мене хвилювалась, особливо після татової смерті. Вона навіть купила мені мобільний телефон, щоб ми завжди могли знайти одне одного, а ще примусила мене їздити виключно на таксі, а не в метро. Вона навіть відвела мене до поліцейського відділка, щоб зняти відбитки пальців, – я сприйняв це як цікаву пригоду. То чому вона раптом почала про мене забувати? Щоразу, коли я виходив на пошуки, тягар у мене на серці ставав трохи легшим, бо я наближався до тата. Але водночас, він ставав і тяжчим, бо я віддалявся від мами.

Тієї ночі перед сном я й далі думав про ключ і про те, що кожні 2,777 секунди у місті народжується новий замок. Я витяг «Те, що зі мною сталося» зі сховку між ліжком та стіною і трохи погортав його, думаючи лише про те, щоб швидше заснути. Через цілу вічність я виліз із ліжка і пішов до комірчини, у якій ховав телефон. Я не витягав його звідти від найжахливішого у світі дня. Це здавалося мені просто неможливим.

Я багато думав про ті чотири з половиною хвилини між моїм приходом додому і татовим дзвінком. Стен торкнувся мого обличчя, чого він ніколи не робив раніше. Я востаннє їхав ліфтом. Я відімкнув вхідні двері, зняв рюкзак та роззувся, наче все було чудово, бо тоді я ще не знав, що насправді все жахливо, та й звідки я міг це знати? Я погладив Бакмінстера, щоб показати йому, як я його люблю. Тоді підійшов до телефону, щоб перевірити повідомлення на автовідповідачі, і прослухав їх одне за одним.

Повідомлення перше: 8:52.

Повідомлення друге: 9:12.

Повідомлення третє: 9:31.

Повідомлення четверте: 9:46.

Повідомлення п'яте: 10:04.

Я хотів подзвонити мамі. Тоді мені спало на думку взяти рацію, щоб зв'язатися з бабусею. Я прокрутив записи на автовідповідачі до першого повідомлення і прослухав їх усі ще раз. Я поглянув на годинник. 10:26:41. Мені захотілося втекти світ за очі й більше ні з ким ніколи не розмовляти. Мені захотілося заховатись під ліжком. Тоді я подумав про те, щоб побігти до центру і спробувати самотужки його врятувати. А тоді задзвонив телефон. На годиннику було 10:26:47.

Я знав, що не дозволю мамі прослухати повідомлення, бо захищати її було одним із моїх *raisons d'être*, тож я витяг із комоду гроші, які тато відкладав для надзвичайних випадків і побіг у магазин «Радіо шек» [14 - «Radi- Shack» - мережа магазинів електроніки у США.] на Амстердамі. [15 - Амстердам-авеню - назва однієї із вулиць у Нью-Йорку.] По телевізору я побачив, як впала перша вежа. Я купив точнісінько такий самий телефон, прибіг додому і записав наше привітання зі старого телефону. Я загорнув старий телефон у шарф, який бабуся не доплела через мою непоступливість, а тоді поклав його у сумку для покупок, а її поклав у коробку, а коробку заховав під купою інших речей у комірчині, прикривши своїм набором ювелірних інструментів та альбомами з колекціями іноземних купюр.

Тієї ночі, коли я прийняв рішення, що пошуки замка - це мій найважливіший *raison d'être*, найперший перед усіма іншими, я мусив знову почути його голос.

Я був дуже обережним, намагаючись безшумно витягти старий телефон із його сховків. Навіть коли я зменшив гучність до мінімальної, щоб не розбудити маму, татів голос все одно заповнив усю кімнату, так само, як тьмяне світло освітлює кожен темний закуток.

Повідомлення друге. 9:12. Це знову я. Ти там? Алло? Пробач якщо. Тут стає трохи. Димно. Я сподівався застати. Тебе. Вдома. Я не знаю, чи ти чув, що сталося. Але. Я. Хотів сказати тобі, що в мене все добре. Зі мною. Все. Гарзд. Коли прослушаєш це, подзвони бабусі. Скажи їй, що зі мною все добре. Я подзвоню ще раз через декілька хвилин. Сподіваюсь, пожежники зараз будуть. Тут. Я подзвоню.

Я загорнув телефон назад у недоплетений шарф, поклав його знову до сумки, тоді в коробку, а її - в іншу коробку, а тоді сховав під рештою речей у комірчині.

Я дивився на штучні зорі на стелі цілу вічність. Я вигадував.

Я поставив собі синець. Я знову вигадував.

Я виліз із ліжка, підійшов до вікна і взяв свою рацію.

- Бабусю? Бабусю, ти мене чуєш? Бабусю? Бабусю?

- Оскаре?

- Зі мною все гаразд. Прийом.
- Уже пізно. Щось сталося? Прийом.
- Я тебе розбудив? Прийом.
- Ні. Прийом.
- Що ти робила? Прийом.
- Я розмовляла з Квартирантом. Прийом.
- Він теж ще не спить? Прийом.

Мама наказувала мені не питати про Квартиранта, але я просто не міг цього не робити.

- Не спить. Проте його вже нема, він щойно пішов у справах. Прийом.
- Але зараз четверта дванадцять ранку! Прийом.

Квартирант поселився у бабусі одразу після татової смерті, і хоч я бував у неї в гостях майже щодня, я досі його не бачив. У нього постійно були якісь справи, або ж він спав, або приймав душ, хоч я й не чув шуму води. Мама якось запитала мене:

- Тобі не здається, що бабусі самотньо?
- Мені здається, усі люди рано чи пізно почуваються самотніми.
- Але у неї немає мами, чи таких друзів, як Даніель чи Джейк, чи навіть Бакмінстера.
- Це точно.
- Може, їй потрібен уявний друг?
- Але ж е я, і я справжній, а не уявний.
- Так, і бабуся тебе обожає, але ти ходиш до школи, і в гості до друзів, на репетиції «Гамлета», і в магазини «Умілі ручки»...
- Мам, будь ласка, не згадуй про «Умілі ручки».
- Я просто хотіла сказати, що тебе немає поруч увесь час. А бабусі може бути потрібен друг її віку.
- Звідки ти знаєш, що її уявний друг - старий?
- Я не знаю цього напевно. Вона продовжила:
- Немає нічого поганого у тому, що людині потрібен друг.
- Ти маєш на увазі Рона?

- Ні, я говорю про бабусю.
- Але маеш на увазі Рона.
- Ні, Оскаре. Ти помиляєшся. І зміни свій тон.
- Я не використовую якийсь особливий тон.
- Ти використовуєш свій винувальний тон.
- Я навіть не знаю, що таке «винувальний тон», то як я можу його використовувати?
- Ти намагаєшся мене присоромити за те, що у мене є друг.
- Ні, не намагаюсь.

Вона провела рукою з обручкою по волоссю і сказала:

- Знаєш, Оскаре, я справді говорила про бабусю, але це правда – мені також потрібні друзі. Що в цьому поганого?

Я знизав плечима.

- Тобі не здається, що тато хотів би, щоб у мене були друзі?
- Я не використовував ніякого тону.

Бабуся живе у будинку напроти. Ми мешкаємо на п'ятому поверсі, а вона на третьому, але різниця невелика. Іноді вона пише мені записки, і я можу бачити їх у вікні через свій бінокль, а колись ми з татом намагалися зробити паперовий літак, який долетів би від нашої квартири до бабусиної. Стен стояв унизу, підбираючи з дороги всі наші невдалі спроби. Я досі пам'ятаю записку, яку бабуся написала мені одразу після татової смерті: «Не йди».

Бабуся виглянула з вікна і приклала свою рацію неймовірно близько до губ, від чого звук став нечітким.

- Усе гаразд? Прийом.
- Бабусю? Прийом.
- Так? Прийом.
- Чому сірники такі короткі? Прийом.
- Що ти маеш на увазі? Прийом.
- Ну, вони завжди догорають так швидко. У кінці всі поспішають й іноді навіть обпікають собі пальці. Прийом.

- Я не надто в цьому тямлю, - сказала вона, як завжди принижуючи себе перед тим, як висловити свою думку, - але думаю, що сірники роблять такими короткими, щоб вони легко поміщалися в кишені. Прийом.

- Мабуть, - відповів я, підтримуючи рукою підборіддя і опираючись ліктем на підвіконня. - Я теж так думаю. А якби кишені були трохи більшими? Прийом.

- Ну, я небагато про це знаю, проте думаю, людям було б важче сягати дна, якби кишені були більшими. Прийом.

- І то правда, - відповів я, змінюючи руку, бо одна вже затерпла. - А як щодо знімної кишені?

- Знімної кишені?

- Так. Вона б була чимось схожа на шкарпетку, але з липучкою назовні, щоб її можна було до будь-чого причепити. Це не зовсім сумка, бо буде частиною одягу, але й не зовсім кишеня, бо висітиме назовні і її можна в будь-який момент зняти. Суцільна вигода - можна легко переносити речі з одного одягу до іншого і носити великі речі, бо ж можна зняти кишеню і дістати навіть речі, які на самому дні. Прийом.

Вона поклала руку на свою нічну сорочку із того боку, де в людини серце, і сказала:

- Звучить як ідея на сто доларів. Прийом.

- Знімна кишеня захистила б пальці від опіків короткими сірниками, а ще вберегла б губи від пересихання через занадто короткий «Чепстик». [16 - «Chapstick» - торгова марка гігієнічної помади у США.] А ще - чому шоколадні батончики роблять такими короткими? Ти коли-небудь наїдалася лише одним батончиком? Прийом.

- Мені не можна їсти солодке, але я тебе чудово розумію. Прийом.

- А ще можна було б носити довші гребінці, які робили б проділ на волоссі одним рухом, а ще більші чолівці...

- Чолівці?

- Чоловічі олівці.

- А, так, чолівці.

- Чолівці були б товстішими, їх було б легше тримати товстішими пальцями, як у мене, наприклад, або натренувати рятувальних птахів, щоб вони могли використовувати знімну кишеню як туалет...

- Я не розумію.

- На твоєму рятувальному жилеті.

- Оскаре? Прийом.

- Я в порядку. Прийом.
- Щось не так, любий? Прийом.
- Що ти маеш на увазі? Прийом.
- Що сталося? Прийом.
- Я сумую за татом. Прийом.
- Я також. Прийом.
- Я дуже сильно за ним сумую. Прийом.
- І я. Прийом.
- Постійно. Прийом.
- Постійно. Прийом.

Я не міг їй пояснити, що я сумував за татом більше, значно більше, ніж вона чи будь-хто інший, бо не міг зізнатися їй у тому, що сталося із телефоном. Ця таємниця стала чорною дірою усередині мене, у яку провалювалися всі щасливі моменти в моєму житті.

- Я тобі коли-небудь розповідала, що твій дідусь завжди зупинявся, щоб погладити кожну тваринку на своєму шляху, навіть якщо дуже поспішав? Прийом.
- Ти казала це гуголплекс разів. Прийом.
- Ох... А те, що його руки були такими червоними та шорсткими від скульптур, що я навіть жартувала, що це скульптури його ліпили, а не він їх? Прийом.
- І це також. Але ти можеш розповісти мені це ще раз, якщо хочеш.

Прийом.

І вона розповіла мені знову.

По вулиці між нами проїхала «швидка», і я намагався уявити, кого саме вона повезла, і що саме з тією людиною сталося. Може, вона зламала шиколотку, виконуючи складний трюк на скейті? А може, помирала від опіків третього ступеня на дев'яноста відсотках тіла? Можливо, я її навіть знав? Чи хтось уявляв мене у машині «швидкої», коли вона проїжджала поряд?

Як щодо створення пристрою, який би розпізнавав усіх твоїх знайомих? Тоді, якщо б поруч проїжджала «швидка», на її даху спалахував би напис великими літерами:

НЕ ХВИЛЮЙСЯ! НЕ ХВИЛЮЙСЯ!

Якби пристрій пацієнта не виявив нікого з його знайомих поблизу. А якби пристрій розпізнав когось знайомого, то на машині «швидкої» висвічувалось б ім'я цієї людини і напис:

НІЧОГО СТРАШНОГО! НІЧОГО СТРАШНОГО!

А якби трапилось щось серйозне, то напис був би:

ЦЕ СЕРІОЗНО! ЦЕ СЕРІОЗНО!

А що, якби можна було розділити людей за рівнем твоєї любові до них? Тож якби пристрій пацієнта «швидкої» засік пристрій тієї людини, яку ти любиш найбільше, або людини, яка любить тебе найбільше, а людина у «швидкій» була б дуже серйозно хвора (можливо, навіть смертельно), то на «швидкій» міг би з'являтися напис:

ПРОЩАВАЙ! Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ! ПРОЩАВАЙ! Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ!

А ще може статися так, що людина, яка їхатиме у «швидкій», виявиться першою у списках багатьох людей, і тоді коли вона помиратиме, а «швидка» везтиме її вулицями міста до лікарні, на даху весь час миготітиме:

ПРОЩАВАЙ! Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ! ПРОЩАВАЙ! Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ!

- Бабусю? Прийом.

- Так, любий? Прийом.

- Якщо дідусь був такою хорошою людиною, чому він від тебе пішов? Прийом.

Вона відступила на крок вглиб квартири.

- Він не хотів іти. Так було треба. Прийом.

- Але чому так було треба? Прийом.

- Я не знаю. Прийом.

- Хіба це тебе не злить? Прийом.

- Те, що він пішов? Прийом.

- Те, що ти не знаєш чому. Прийом.

- Ні. Прийом.

- Засмучує? Прийом.

- Звичайно. Прийом.

- Зачекай хвилинку, - попросив я її і побіг по дідусеву камеру. Я підніс її до вікна і сфотографував бабусине вікно. Спалах освітив вулицю між нами.

10. Волт

9. Лінді

8. Алісія

Бабуся сказала:

- Сподіваюсь, ти ніколи не любитимеш нікого так сильно, як я люблю тебе. Прийом.

7. Фарлі

6. Мінч і Зуб (разом)

5. Стен

Я почув, як вона цілує свої пальці і дуге на них.

4. Бакмінстер

3. Мама

Я надіслав їй поцілунок у відповідь.

2. Бабуся

- Прийом і відбій, - сказав хтось із нас.

1. Тато

«Нам просто необхідні значно більші кишені, - думав я, лежачи у ліжку і відраховуючи сім хвилин, яких середньостатистичній людині достатньо для того, щоб заснути. - Нам потрібні величезні кишені, у яких могли б вміститися навіть наші сім'ї, наші друзі, і навіть люди, яких немає у

нашому списку, навіть незнайомці, яких ми ніколи не бачили, проте все одно хотіли б захистити. Нам потрібні кишень для цілих округів і міст, кишень, що могли б вмістити цілий Всесвіт.

Вісім хвилин і тридцять дві секунди...

Але я чудово знав, що таких величезних кишень не існує. Рано чи пізно всі втратять всіх. І жоден винахід цьому не зможе зарадити, і в ту ніч я відчував себе тією останньою черепахою, на якій тримався Всесвіт.

Двадцять одна хвилина і одинадцять секунд...

Щодо ключа, то я пов'язав його на мотузку разом із ключем від квартири і носив тепер, як кулон.

Щодо мене, то я не міг заснути годинами. Бакмінстер згорнувся калачиком біля мене, і я вирішив трохи провідмінкувати дієслова, щоб відволіктися від важких думок.

Je suis

Tu es

Il/elle est

Nous sommes Vous ?tes

Ils/elles sont Je suis

Tu es

Il/elle est Nous

Я прокинувся серед ночі і побачив лапи Бакмінстера на своїх повіках. Мабуть, він відчував, що мені приснився кошмар...

Мої почуття

12 вересня 2003 року Дорогий Оскаре, пишу тобі з аеропорту.

Я так багато повинна тобі розказати... Почну із самого початку, бо саме цього ти заслуговуєш. Я хочу розповісти тобі геть усе, без жодних таємниць. Але де цей початок? І що таке «все»?

Я вже стара жінка, проте колись і я була дівчинкою. Чесно. Я була дитиною, як і ти тепер. Одним із моїх обов'язків було доставляння листів. Одного дня мені на очі трапилась записка з нашою адресою на звороті. На ній не

було імені, проте я була певна, що вона адресована саме мені – кому ж іще?
Я розпечатала її. Багато слів були викреслені з тексту цензором.

14 січня 1921 року

Отримувачу цього листа:

Мое ім'я XXXXXXXX XXXXXXXXXX, і нині я XXXXXXXX у турецькому виправному таборі XXXXX, блок XX. Я знаю, що щасливий XX X XXXXXXXX, бо взагалі вижив. Я вирішив написати тобі, не знаючи, хто ти. Мої батьки XXXXXXXX XXX. Мої брати та сестри XXXXX XXXX, та головне, що XXXXXXX XX XXXXXXXX!

Я писав XXX XX XXXXX XXXXXXXX щодня, від першого дня мого перебування тут. Я вимінював хліб на поштові марки, та відповідей на свої листи досі так і не отримував. Іноді я заспокоюю себе тим, що наші листи просто ніхто нікуди не надсилає.

XXX XX XXXXXXX, чи хоча б XXX XXXXXXXXXX?

XX XXXXX X XX упродовж XXXXX XX.

XXX XXX XX XXXXX, і XXXXX XX XXXXX XX XXX, жодного разу не XXX XX XXXXXXX, XXX XXXXXXXXXX XXX XXXXX нічний кошмар?

XXX XXX, XX XXXXX XX XXXXX XX! XXXXX XX XXX XX XXX XX XXXXXXX,

щоб написати мені декілька слів, я був би за це до неможливого вдячний! Декілька XXXXXXX XXXX отримували листи, то ж я знаю, що XX XX XXXXXXXX. Будь ласка, надішли мені своє фото і обов'язково підпиши листа. Надішли мені все.

Із великою надією,
щиро я, XXXXXXXX XXXXXXXXXX

Я одразу віднесла лист до своєї кімнати. Я сховала його під своїм матрацом. Я ніколи не казала батькам про цей лист. Декілька тижнів я довго не могла вночі заснути, мене просто гризла цікавість. Чому цього чоловіка відправили до турецького виправного табору? Чому цей лист надійшов через п'ятнадцять років після того, як був написаний? Де він був усі ці роки? Чому ніхто йому не відповідав? Він же писав, що інші отримували пошту!.. Чому він надіслав листа до нас? Звідки він дізнався нашу адресу? Що він взагалі знав про Дрезден? Де він вивчив німецьку мову? Що з ним сталося потім?

Я намагалася якомога більше дізнатися про цього чоловіка, наскільки це було можливим із його листа. Його слова були простими. Під словом «хліб» він і справді мав на увазі лише хліб. Пошта – це лише пошта. Велика надія – це велика надія. Єдине, що мені залишилось – це почерк.

Тоді я попросила свого тата, твого прадідуся, якого завжди вважала найкращою та найдобрішою людиною у світі, написати мені листа. Я запевнила

Його, що він може писати абсолютно про все, що захоче. «Просто напиши», - попросила я його. Напиши будь-що.

Люба,

ти попросила мене написати тобі листа, ось я і пишу. Я не знаю, чому я це роблю, і що мені слід писати, але я все одно пишу, бо дуже сильно тебе люблю. Я впевнений, що у тебе були серйозні причини для того, щоб попросити мене про це. Надіюсь, одного дня і тобі випаде нагода зробити дещо незрозуміле для близької людини.

Твій тато

Цей лист - єдине, що залишилось мені від тата. Немає навіть жодної фотографії.

Наступним моїм рішенням було піти до в'язниці. Мій дядько працював там охоронцем. Завдяки йому мені вдалось здобути зразок почерку вбивці. Дядько попросив його написати прохання про дострокове звільнення з в'язниці. Так-от жакливо ми пожартували над бідним чоловіком.

До керівництва виправного закладу

Мене звати Курт Шлютцер. Я - в'язень під номером 24922. Мене посадили до в'язниці декілька років тому. Я навіть не знаю, коли точно це було. У нас тут немає календарів. Я вів лік дням, малюючи лінії крейдою на стіні. Але коли йде дощ, він потрапляє в камеру через вікно, і поки я сплю, лінії зникають. Тому я не знаю, який зараз день.

Я вбив свого брата. Вдарив його лопатою по голові. А тоді тією ж лопатою викопав яму на подвір'ї, щоб його закопати. Земля стала червоною від його крові. Над його могилою постійно виростав бур'ян. Іноді вночі я лазив по його могилі на колінах і виривав той бур'ян, щоб ніхто ні про що не дізнався. Я вчинив жакливо. Я вірю у життя після смерті. Я знаю, що нічого не можна повернути. Як би я хотів, щоб мої дні на землі зміло водою так само, як лінії на стіні!

Я намагаюся стати хорошою людиною. Я допомагаю іншим в'язням виконувати їхні обов'язки. Я навчився бути терплячим.

Можливо, для вас це не матиме значення, але в мого брата були стосунки з моєю дружиною. Я не зміг вбити дружину. Я хочу до неї повернутися, бо я все їй прощаю.

Якщо ви мене випустите, я буду хорошою людиною, тихою та законослухняною.

Прошу вас розглянути мое прохання.

Курт Шлютцер,
в'язень номер 24922

Пізніше дядько розповів мені, що цей чоловік провів у в'язниці понад сорок років. Його посадили ще молодим. Коли він писав цього листа, він уже був старим та нещасним. Його дружина вийшла заміж вдруге. У неї народилися діти, а потім і внуки. Хоча дядько нічого про це й не казав, я здогадалась, що він дружив із цим в'язнем. Дядько також втратив дружину і також потрапив до в'язниці. Він ніколи цього не казав, але чомусь я здогадувалася з його розповідей, що він піклувався про ув'язненого. Вони наче охороняли один одного. І коли через декілька років я запитала дядька, як склалася доля цього в'язня, дядько відповів, що нічого не змінилося, і той чоловік досі сидів у в'язниці. Він писав листи до керівництва. Він звинувачував себе і пробачав свою дружину, не знаючи, що його вибачень ніхто вже й не чекає. Мій дядько забирав усі листи і обіцяв подбати, щоб їх надіслали. Але натомість він усіх їх зберігав. Вони заповнили всі шухляди у його шафі. Мені завжди здавалося, що це могло б довести людину до самогубства. Я мала рацію. Мій дядько, твій двоюрідний прадідусь, убив себе. Хоча, можливо, це не мало ніякого стосунку до ув'язненого.

Тепер, маючи вже три зразки почерку, я могла порівнювати. Перше, що я помітила, це те, що почерк в'язня був більше схожий на татів, ніж на почерк убивці. Але я знала, що мені знадобиться більше листів. Якогога більше.

Тоді я пішла до свого вчителя гри на фортепіано. Я завжди мріяла його поцілувати, але боялася, що він мене засміє. Я попросила його написати мені листа.

А потім я попросила про це ще й свою тітку, мамину сестру. Ту, що любила танці, проте ненавиділа танцювати.

Я попросила ще й свою шкільну подругу Мері написати мені листа. Вона була веселою та життєрадісною. А ще вона любила бігати по будинку голяка, хоча була вже занадто дорослою для цього. Вона нічого не соромилася. Я нею просто захоплювалася, бо сама була дуже сором'язливою, і це мене пригнічувало. Вона любила стрибати на ліжку. Вона стрибала на ліжку щодня протягом стількох років, тож одного разу просто на моїх очах шви на матраці розійшлися від її стрибків. Її невелика кімната одразу наповнилася пір'ям. Від нашого сміху воно літало у повітрі. Тоді я подумала про птахів. Чи могли б вони літати, якби у цей час хтось десь не сміявся?

Я пішла до своєї бабусі, твоєї прапрабабусі, і попросила її теж написати мені листа. Вона була мамою моєї мами. Мамою мами мами твого тата. Я її майже й не знала. У мене не було потреби її знати. Мені не потрібно знати минуле, так по-дитячому тоді думала я. Я не думала про те, що, можливо, минулому потрібна я.

- Який саме лист? - запитала бабуся.

Я сказала їй, що вона може писати про все, що заманеться.

- Тобі потрібен лист від мене? - знову запитала вона.

Я відповіла ствердно.

- Благослови тебе, Боже, дитинко, - сказала бабуся.

Лист, який вона мені написала, був завдовжки шістдесят сім сторінок. Це була історія її життя. Вона перетворила моє прохання до неї у своє прохання до мене. Слухай.

Я стільки всього дізналася! У молодості вона співала. Вона ще дівчинкою побувала в Америці. Цього я не знала. Вона закохувалась стільки разів, що навіть почала думати, що це було не кохання, а дещо набагато прозаїчніше. Я дізналась, що вона так і не навчилась плавати, і саме через це ще більше полюбила річки та озера. Вона попросила свого батька, мого дідуса і твого прапрадідуса, купити їй голуба. Натомість він купив їй шовкову шаль. Тому вона переконала себе, що ця шаль і була голубом. Вона навіть уявляла, що шаль уміє літати, але не робить цього, щоб ніхто не дізнався, ким вона є насправді. Ось наскільки сильно вона любила свого батька.

Лист не зберігся, але його останній абзац досі в моєму серці. Вона писала:

Я хочу знову стати дівчинкою, мати шанс прожити життя заново. Я так багато страждала, що просто повинна мати цей шанс. Радості в моєму житті видавалися не такими й радісними. Я могла прожити своє життя зовсім поіншому. Коли я була у твоєму віці, твій дідусь купив мені браслет із рубінами. Він був на мене завеликим, і постійно теліпався на руці. Більше було схоже на кольє, аніж на браслет. Пізніше тато зізнався мені, що навмисно попросив ювеліра так зробити. Такий розмір мав символізувати розмір його любові до мене. Що більше рубінів, то більше любові. Але мені було незручно носити той браслет. Я взагалі не могла його носити. І ось до чого я це все розповідаю. Якщо я колинебудь вирішу подарувати тобі браслет, я двічі виміряю розмір твого зап'ястя.

Із любов'ю, твоя бабуся

Я змусила усіх своїх знайомих написати мені листи. Я розклала їх на підлозі у своїй кімнаті та спробувала посортувати. Одна сотня листів.

Я завжди перекладала їх з місця на місце, шукаючи якісь взаємозв'язки. Я намагалась зрозуміти.

Через сім років у моєму житті знову з'явився друг дитинства, і сталося це саме тоді, коли було найбільше потрібно. На той час я жила в Америці лише два місяці. Агентство мене підтримувало, проте вже скоро я мала б сама про себе дбати. Я постійно перечитувала всі газети та журнали. Я хотіла вивчити ідіоми. Я хотіла стати справжньою американкою. Балакати ні про що. Випускати пар. Влучати в ціль. Знати, як свої п'ять пальців. Мабуть, я здавалася смішною, а я ж просто хотіла здаватися природною. Я облишила ці спроби.

Я не бачила його з того моменту, коли втратила все, що мала. Я не думала про нього. Він дружив із моєю старшою сестрою Анною. Одного разу я застала їх, коли вони цілувалися за сараєм, що позаду будинку. Це мене так збуджувало. Я уявляла, що це я з кимось цілуюся. Я ще ніколи ні з ким не цілувалась. А тоді мене це збуджувало більше, ніж якби це трапилось зі

мною. Наш будинок був невеликим. Ми з Анною спали в одному ліжку. Тієї ночі я розповіла їй про те, що я бачила. Вона змусила мене пообіцяти, що я збережу це в таємниці. Я пообіцяла.

Вона сказала:

- Чому я маю тобі вірити?

Я хотіла відповісти: «Бо, якщо я комусь розповім, побачене більше мені не належатиме», а натомість сказала:

- Бо я твоя сестра.

- Дякую.

- Я можу дивитися, як ви цілуєтесь?

- Чи можеш ти дивитися, як ми цілуємось?

- Ти могла б мене попереджати, коли ви цілуватиметесь, а я могла б ховатись і спостерігати за вами.

Вона засміялася так голосно, що могла б підняти в небо цілу зграю птахів своїм сміхом. Так вона казала мені «так».

Іноді вони робили це за сараєм, що позаду будинку. Іноді за цегляною стіною на шкільному подвір'ї. Вони завжди робили це за чимось. Мені було цікаво, чи вона розповіла про мене йому. Мені було цікаво, чи вона відчувала на собі мій погляд, і чи це збуджувало її ще більше.

Чому я напросилась дивитися? Чому вона погодилась?

Я зверталась і до нього, намагаючись дізнатися більше інформації про засудженого на виправні роботи. Я зверталась до всіх.

Гарненькій молодшій сестричці Анни

Ось лист, про який ти просила. Мій зріст майже два метри. У мене карі очі. Мені часто казали, що у мене великі руки. Я хочу стати скульптором і одружитися з твоєю сестрою. Це все, про що я мрію. Я міг би написати й більше, але це все, що має значення для мене.

Твій друг,
Томас

Сім років по тому я зайшла до кав'ярні і побачила його. Біля нього крутились собаки, а поруч стояла клітка із пташкою. Наче не сім років пройшло, і навіть не сімсот років. Відстань між нами було неможливо виміряти роками, так само, як океан неможливо відміряти відстанню, потрібною, щоб його перетнути, так само, як неможливо полічити усіх померлих. Я хотіла втекти від нього і водночас я хотіла підійти до нього ближче.

Я таки підійшла до нього.

- Ти Томас? - запитала я. Він похитав головою. «Ні».

- Це ти, сказала я. Я знаю, що це ти. Він знову заперечно похитав головою.

- Із Дрездена.

Він розтулив свою праву долоню, на якій було витатуюване слово «Ні».

- Я тебе пам'ятаю. Я дивилася, як ти цілувався із моєю сестрою.

Він витяг маленький записник і написав: «Я не розмовляю. Мені шкода».

Я розплакалася. Він витирив мої сльози. Але він так і не визнав, що це справді він. Він ніколи цього так і не зробив.

Ми провели той день разом. Увесь час мені хотілося його торкнутися. У мені боролися страшенно сильні почуття до нього, хоч я не бачила його стільки років. Сім років тому він здавався мені велетнем, а тепер - таким крихітним. Мені захотілось віддати йому гроші, які я отримала від агентства. Я не хотіла розповідати йому свою історію, але чекала, що він розповість мені свою. Я хотіла захистити його, і я була певна, що могла б це зробити навіть попри те, що не могла захистити саму себе.

- Ти став скульптором, як ти хотів? - запитала я. Він мовчки показав мені свою праву долоню.

Нам потрібно було стільки розказати одне одному, але ми не могли знайти потрібних слів.

Він написав: «У тебе все гаразд?»

- У мене паскудний зір, - відповіла я.

Він написав: «Але ж із тобою все гаразд?»

- Це дуже складне питання.

Він написав: «Це дуже просте питання».

- А в тебе все гаразд?

Він написав: «Іноді я прокидаюсь уранці із почуттям вдячності».

Ми говорили годинами, але постійно повторювали лише одне й те саме.

Наші чашки спорожніли. День спорожнів.

Я почувалася більше самотньо, ніж якби я залишилась наодинці з собою того дня. Ми збирались розбігтися. Ми не вмiли жити по-іншому.

- Уже пізно, - сказала я.

Він показав мені свою ліву долоню, на якій було татуювання зі словом «Так».

– Я, мабуть, піду вже додому.

Він погортав свій записник і вказав мені на фразу: «У тебе все гаразд?»

Я кивнула.

Я пішла до виходу. Я вирішила, що йтиму вздовж річки Гудзон. Я збиралась знайти найбільший камінь, який могла б підняти, і наповнити свої легені водою.

Але раптом я почула, як хтось позаду мене плескає у долоні. Я озирнулась, і побачила його. Він кликав мене до себе.

Я підійшла.

Він запитав, чи не хотіла б я для нього позувати. Він написав це німецькою, і аж тоді я зрозуміла, що цілий день він писав лише англійською, а я говорила до нього англійською. «Так», – відповіла я німецькою. Так. Ми домовились про зустріч наступного дня.

Його квартира більше нагадувала звіринець. Тварини були всюди. Собаки і коти. Десяток кліток із птахами. Акваріуми. Скляні коробки зі зміями, ящірками та комахами. Миші були у клітках, щоб не стати здобиччю котів. Наче я потрапила до Ноевого ковчегу. Але в одному куті було яскраво і чисто.

Він пояснив, що навмисно оберігав цей простір.

– Для чого?

«Для скульптур».

Я хотіла запитати, від чого чи від кого він його оберігав, але так і не наважилась.

Він вів мене за руку. Ми говорили десь із півгодини про те, що він хотів би створити. Я сказала, що зроблю все, що буде потрібно.

Ми випили кави.

Він написав, що відколи живе в Америці, не створив ще жодної скульптури.

– Чому?

«Я не міг».

– Але чому?

Ми ніколи не говорили про минуле.

Він відсунув засув димоходу, хоча я не зрозуміла, навіщо. Із іншої кімнати долинав спів пташок.

Я зняла одяг.

Я підійшла до дивана.

Він дивився на мене. Це вперше я стояла оголеною перед чоловіком. Цікаво, чи він про це здогадався.

Він підійшов до мене, і почав рухати мое тіло так, неначе я була лялькою. Він поклав мої руки за голову. Потім трохи зігнув мою праву ногу. Я подумала, що його руки були такими жорсткими на дотик через те, що він ліпив скульптури. Він опустив мое підборіддя. Розвернув мої долоні. Його увага залатала ту діру, що була всередині мого світу. Я повернулась до його квартири і наступного дня. І через день.

Я припинила шукати роботу. Його погляд став моїм світом. Заради нього я була готова відмовитися від усього іншого.

Дні стали однаковими, як дві краплі води. Спочатку він описував те, що збирався зробити. Я відповідала, що зроблю все, що буде потрібно. Ми пили каву.

Ми ніколи не говорили про минуле. Він відсував засув димоходу.

Із іншої кімнати чувся спів пташок.

Я роздягалася.

Він мене правильно вкладав. Він ліпив із мене скульптуру.

Іноді я думала про ту сотню листів, які я розкладала на підлозі своєї кімнати. Якби я їх не збирала, чи горів би так яскраво наш будинок? Після кожного сеансу я розглядала скульптуру. Він ішов годувати тварин. Він залишав мене наодинці зі скульптурою, хоча я ніколи його про це й не просила. Він усе розумів.

Після декількох сеансів стало зрозумілим, що ліпить він не мене, він ліпить Анну. Він намагався відтворити ту дівчину, із якою був знайомий сім років тому. Він дивився на мене, коли ліпив, проте бачив її. Позувати доводилось щоразу все довше. Він більше мене торкався.

Більше часу витрачав на те, щоб правильно мене посадити. Цілих десять хвилин він витратив, згинаючи і розгинаючи мое коліно. Він розтуляв і стуляв мої долоні.

«Я сподіваюсь, це тебе не бентежить», – написав він німецькою у своєму записнику.

– Ні, – відповіла я також німецькою. – Зовсім ні.

Він зігнув мою руку. Він розігнув мою руку. Наступного тижня він займався моєю зачіскою – навіть не знаю, лише п'ять, чи цілих п'ятдесят хвилин минуло.

Він написав: «Я шукаю прийняттого компромісу».

Я хотіла би знати, як він витримав того вечора, щоб не померти. Він торкався моїх грудей, ніжно розводячи їх трохи убік.

«Я думаю, так буде добре», – написав він.

Я хотіла би знати, що саме буде добрим. Що взагалі було для нього «добре»?

Він торкався всього мого тіла. Я можу спокійно тобі про це писати, бо мені за це не соромно, саме завдяки цьому я чогось навчилась. Я вірю, що ти мене зрозумієш. Ти єдиний, кому я вірю, Оскарє.

У позуванні й полягало створення скульптури. Він мене ліпив. Він намагався зліпити з мене ту, у яку б закохався.

Він розсунув мені ноги. Його долоні ніжно пройшлися внутрішнім боком моїх стегон. Мої стегна напружились. Він натиснув сильніше.

З іншої кімнати долинав спів пташок. Ми шукали прийнятний компроміс.

Наступного тижня він торкався моїх ніг зовні. А ще через тиждень він взяв мене ззаду. Я вперше займалася коханням. Цікаво, чи він про це здогадався. Хотілося плакати. Цікаво, навіщо люди взагалі кохаються?

Я подивилась на незавершену скульптуру своєї сестри, а незавершене дівча дивилось на мене.

Навіщо взагалі займатися коханням?

Ми разом пішли до кав'ярні, де вперше зустрілись. Разом і окремо.

Ми сіли за столик. По один бік столу, обличчями до вікна. Я не хотіла знати, чи міг би він мене полюбити.

Я хотіла знати, чи була йому потрібною.

Я перегорнула його записник на чистий аркуш і написала: «Будь ласка, одружися зі мною».

Він подивився на свої руки. ТАК і НІ.

Чому люди взагалі кохаються?

Він взяв ручку і написав на останній сторінці записника: «Ніяких дітей». Це було нашим першим правилом.

– Я розумію, – відповіла я йому англійською. Ми більше ніколи не розмовляли німецькою.

Наступного дня ми з твоїм дідусем пішли під вінець.

Єдина тварина

Я дочитав перший розділ «Короткої історії часу», коли тато був ще живим, і мені стало неймовірно тяжко на серці від розуміння, яким незначним є людське існування, а ще від того, що ні для Всесвіту, ні для плину часу абсолютно не важило, жив я чи ні. Коли ввечері тато вкладав мене спати, і ми розмовляли про книжку, я запитав, чи знає він, як вирішити цю проблему.

- Яку проблему?

- Проблему того, наскільки незначними ми є для цього світу.

- Що ж, уяви, що тебе висадили з літака посеред Сахари, а ти взяв пінцет і порухав одну піщинку на один міліметр, що б із цього вийшло?

- Мабуть, я помер би від зневоднення. Тато продовжив:

- Я маю на увазі саме той момент, коли ти порухав би піщинку, що б це змінило?

Я розгублено відповів:

- Я не знаю, а що? Тато наполягав:

- Подумай про це.

- Думаю, я порухав би піщинку.

- І це означало б?...

- І це означало б, що я порухав піщинку.

- Це означало б, що ти змінив Сахару!

- І що?

- І що? Сахара - величезна пустеля, яка існує уже багато мільйонів років. А ти її змінив!

- Точно! - Я аж сів із несподіванки. - Я змінив Сахару!

- А це означає...

- Що саме? Скажи мені!

- Ну, я не говорю про такий шедевр, як «Мона Ліза», чи ліки від раку. Я говорю про зміщення однієї піщинки в Сахарі на один міліметр.

- І?

- Якби ти цього не зробив, то історія людства мала б один шлях розвитку.

- Угу...

- Але ж ти це зробив, тож...

Я підскочив на ліжку, вказуючи рукою на зірки на стелі і закричав:

- Я змінив хід історії!

- Саме так!

- Я змінив Всесвіт!

- Так, змінив.

- Я - Господь!

- Ти ж атеїст.

- Ну тоді, я не існую!

Я впав на ліжку, прямісінько в татові обійми, і ми розреготалися. Ось як я почувався, коли вирішив зустрітися з кожним нью-йоркцем на прізвище Блек. Навіть якщо це ні для кого не мало значення, для мене це було важливим рішенням, і я просто мусив щось робити, як акули, які помирають, якщо перестають плавати, про що мені також відомо.

Менше із тим.

Я вирішив, що діятиму в алфавітному порядку, від Аарона до Яніни, хоча логічніше було б шукати за географічними зонами. Ще одним моїм рішенням була абсолютна секретність моїх дій для домашніх і абсолютна відкритість моїх пошуків для сторонніх, тому що так було треба. Тому на мамине запитання: «Куди ти йдеш і коли повернешся?», я відповідав: «Гуляти. Буду пізніше». Але якби мене про щось запитав один із Блеків, я б йому розповів геть усе. Ще я вирішив для себе не бути більше сексистом, чи расистом, чи гомофобом, не зневажати людей похилого віку, не бути плаксієм, не дискримінувати калік, розумово відсталих, а ще я зарікся брехати, хіба що за крайньої необхідності, що раніше я робив постійно. Я також зібрав спеціальний похідний набір із необхідними речами. Там були: кишеньковий ліхтарик фірми «Магнум», гігієнічний бальзам «Чепстик», декілька упаковок печива «Фіг Ньютонз», поліетиленові пакети для сміття та важливих доказів, мобільний телефон, сценарій «Гамлета» (щоб я міг повторювати свої сценічні ремарки, поки йтиму від одного Блека до іншого, бо роль у мене була без слів), топографічна мапа Нью-Йорка, таблетки із йодом на випадок брудної бомби, [17 - «Брудна бомба» («dirty bomb») - вибухівка з радіоактивними матеріалами.] мої білі рукавички (куди ж я без них!), декілька упаковок «Джусі джус», збільшувальне скло, кишеньковий словник Ларусса [18 - Ларусс, П'єр - французький лінгвіст та енциклопедист, склав 15-томний словник французької мови.] та ще багато найнеобхідніших речей. Тепер я готовий був вирушати.

На виході мене зустрів Стен зі словами:

- Який чудовий день! На що я відповів:

- Ага.

- Що сьогодні у меню? - запитав він. Я показав йому ключ.

- Лосось?

- Дуже дотепно, але я нічого не ім разом із батьками. Він похитав головою і сказав:

- Пробач, не міг втриматися від жарту. То що сьогодні у меню?

- Квінс і Гринвіч-Вілледж.

- Ти хотів сказати, Гре-ніч-Вілледж?[19 - Район для митців та багатіїв, назву якого нью-йоркці промовляють Греніч-Вілледж.]

Це стало першим розчаруванням у моїх пошуках, бо я завжди думав, що фонетично це слово звучить як «Гринвіч», бо у назві є слово green, що було би досить логічним.

- Менше із тим.

На дорогу до будинку, де жив Аарон Блек, мені знадобилося три години і сорок одна хвилина, бо громадський транспорт наводить на мене паніку, хоча й на мостах я також почувуюся жакливо. Тато любив повторювати, що серед усіх своїх страхів нам потрібно обирати найменший, і сьогодні був саме такий випадок. Я пройшов Амстердам-авеню, Коламбус-авеню, Центральний парк, П'яту авеню, Медисон-авеню, Парк-авеню, Лексингтон-авеню, Третю авеню, Другу авеню...[20 - Назви вулиць на Манхеттені.] Коли я опинився рівно на середині мосту П'ятдесят дев'ятої вулиці,[21 - Інша назва мосту «Квінсборо» між Манхеттеном і Квінсом. Бере початок із П'ятдесят дев'ятої вулиці на Манхеттені, тому й має таку другу назву.] мені спало на думку, що за міліметр позаду від мене був Манхеттен, а за міліметр попереду - Квінс. Цікаво, як тоді називаються частини Нью-Йорка рівно посередині тунелю «Мідтаун»,[22 - Midtown Tunnel - автомобільний тунель, що з'єднує Манхеттен із Квінсом під протокою Іст-Ривер.] Бруклінського мосту або місце рівно посередині порона «Стейтен-Айленд», коли він опиняється рівно посередині між Манхеттеном та Стейтен-Айлендом? Місця, які не належать до жодного округу?

Я ступив крок уперед - і ось я вперше в житті опинився у Квінсі. Я проминув Лонг-Айленд-ситі, Вудсайд, Елмхерст і Джексон Хайтс.[23 - Назви кварталів Квінса.] Усю дорогу я грав на тамбурині, бо це допомагало мені пам'ятати те, що навіть у всіх цих місцях я - це все ще я. Коли я нарешті дістався до потрібного будинку, я ніяк не міг второпати, куди подівся швейцар. Спочатку я подумав, що він побіг кудись по каву, і вирішив його зачекати, проте пройшло вже досить багато часу, а його не було. Я зазирнув до під'їзду через двері і помітив, що там не було столу для швейцара. «Як дивно», - подумалось мені.

Я спробував відімкнути двері ключем, але він входив лише трішки. Тоді я побачив домофон із номерами квартир, і натиснув на кнопку з написом «А. Блек», що була під номером 9Е. Ніхто не відповідав. Я натиснув її знову. Нічого. Я тиснув на неї ще десь п'ятнадцять секунд. Знову нічого. Я сів на землю і замислився, чи буде з мого боку занадто дитячим вчинком поплакати у під'їзді житлового будинку в Короні.[24 - Житловий квартал у Квінсі.]

- Ну годі, годі вже, - раптом пролунало з динаміка домофону, - охолонь.

Я аж підскочив.

- Вітаю, - сказав я, - мене звуть Оскар Шелл.

- Чого ти хочеш?

Голос був розлючений, хоча я не зробив ще нічого поганого.

- Ви були знайомі з Томасом Шеллом?

- Ні.

- Ви впевнені?

- Так.

- Вам що-небудь відомо про ключ?

- Чого ти хочеш?

- Я не зробив нічого поганого!

- Чого ти хочеш?

- Я знайшов ключ, - пояснив я, - він був у конверті з вашим іменем.

- Там було написано «Аарон Блек»?

- Ні, просто «Блек».

- Це розповсюджене прізвище.

- Я знаю.

- А ще назва кольору.

- Само собою.

- Бувай, - сказав голос.

- Але ж я просто намагаюсь що-небудь дізнатися про цей ключ.

- Бувай.

- Але...

- Бувай.

Розчарування номер два.

Я знову сів на землю і розплакався просто у під'їзді житлового будинку в Короні.

Мені хотілося натискати на всі кнопки домофону, і проклинати усіх людей, які живуть у цьому дурному будинку. Я хотів наставити собі синців. А тоді я встав і знову натиснув на кнопку квартири 9Е. Цього разу голос одізвався відразу:

- Чого. Ти. Від. Мене. Хочеш? Я відповів:

- Томас Шелл був моїм батьком.

- І що?

- Був, не е. Він помер.

Він нічого не сказав, але я зрозумів, що він досі тиснув на кнопку «розмова», бо я чув гудки у його квартирі, а ще подув вітер, який і я відчував тут, унизу. Він запитав:

- Скільки тобі років?

Я відповів, що мені сім, з метою викликати у нього співчуття, щоб йому захотілось мені допомогти.

Брехня номер тридцять чотири.

- Мій тато мертвий.

- Мертвий?

- Він уже не живий.

Він нічого не відповів. Я знову почув гудки. Ми стояли, дивлячись одне на одного, на відстані дев'яти поверхів. Нарешті він сказав:

- Він, мабуть, був ще молодим.

- Так.

- Скільки йому було?

- Сорок.
- Це занадто рано для того, щоб померати.
- Саме так.
- Можна дізнатись, як саме він помер?

Я не хотів про це говорити, але пам'ятав про обіцянки, які давав сам собі перед початком пошуків, тож я розповів йому все. Я знову почув гудки, і мені стало цікаво, чи він не втомився ще тиснути на кнопку. Раптом він сказав:

- Якщо ти піднімешся до мене нагору, я подивлюсь на той ключ.
- Я не можу піднятися нагору.
- Чому?
- Бо ви живете аж на дев'ятому поверсі, а я так високо не підіймаюсь.
- Але чому?
- Це небезпечно.
- Тут абсолютно безпечно, повір.
- Це поки що, доки нічого не трапилось.
- Із тобою все буде гаразд.
- Такі в мене правила.
- Я вийшов би до тебе, - сказав голос, - але я просто-напросто не можу.
- Чому?
- Я хворий.
- А мій тато мертвий.
- Я під'єднаний до багатьох апаратів, ось чому я так довго йшов до домофону.

Якби зараз я міг вчинити інакше, я обов'язково це зробив би. Але нічого не можна повернути. Я чув, як голос казав:

- Алло. Алло. Будь ласка.

Я просунув свою візитку під вхідні двері та кинувся втікати так швидко, неначе за мною хтось гнався.

Аббі Блек жила у квартирі номер один будиночка на Бедфорд-стрит. Я йшов туди дві години і двадцять три хвилини й увесь час грав на тамбурині, від чого у мене сильно стомились руки. Над входом висіла невелика меморіальна дошка, яка повідомляла, що колись у цьому будинку жив поет Една Сент-Вінсент Міллі, і що цей будинок був найвужчим у цілому Нью-Йорку. Я не міг зрозуміти, якої статі був чи була Една Сент-Вінсент Міллі. Я спробував відімкнути двері ключем, проте він проліз лише до половини і застряг. Тоді я постукав у двері. Ніхто не відчиняв, хоча я чув голоси всередині будинку. Мені спало на думку, що квартира номер один мала б бути на першому поверсі, тож я постукав знову. Я був готовий бути нав'язливим, якщо це було потрібно.

Двері відчинила жінка, яка запитала:

- Чим я можу вам допомогти?

Вона була неймовірно вродливою, а її обличчя було схожим на мамине - також усміхнене, навіть коли вона не всміхалася. А ще у неї були страшенно великі цицьки. А найбільше мені сподобалось, як її сережки погойдувалися і торкалися шиї. Раптом мені спало на думку, що треба подарувати їй один з моїх винаходів, щоб одразу сподобатися. Хоча б якусь дрібницю, на зразок флуоресцентної брошки.

- Привіт.

- Здоров.

- Ви Аббі Блек?

- Так.

- А я - Оскар Шелл.

- Здоров.

- Привіт. Тоді я сказав:

- Вам, мабуть, постійно це кажуть, проте якщо ви пошукаєте у словнику фразу «неймовірно вродлива», то побачите там своє фото.

Вона засміялася і відповіла:

- Мені такого ще не казали.

- Ви просто спілкуєтесь не з тими людьми.

- Може, й так.

- Бо ви справді неймовірно вродлива.

Вона прочинила двері трохи більше. Я запитав:

- Ви знали Томаса Шелла?

- Перепрошую?

- Ви знали Томаса Шелла?

Вона замислилась. Мені стало цікаво, над чим саме вона думала.

- Ні.

- Ви впевнені?

- Так.

У її голосі вчувалася якась невпевненість, коли вона казала «так», що наводило мене на думку, що вона була не до кінця чесною зі мною. Що вона могла приховувати? Я простягнув їй конверт зі словами:

- Ця річ вам про щось говорить? Вона якусь мить дивилась на нього.

- Не думаю. А мушу знати?

- Тільки якщо вона справді про щось вам говорить, - відповів я.

- Ні, не говорить, - сказала вона. Чомусь я їй не повірив.

- Ви не проти, якщо я увійду? - запитав я.

- Зараз не найкращий для цього час.

- Чому?

- Я зайнята.

- Чим?

- Хіба це тебе стосується?

- Це риторичне запитання?

- Так.

- У вас є робота?

- Так.

- Яка?

- Я працюю епідеміологом.

- Ви вивчаєте хвороби!

- Так.

- Нічого собі!

- Слухай, я не знаю, чого ти сюди прийшов, але якщо справа лише у конверті, то тут я тобі точно не зможу нічим допомогти.

- Я хочу пити, - сказав я, показуючи на горло, що мало би підтвердити мої слова.

- На розі є крамничка.

- Власне, я діабетик, і мені потрібен цукор прудчій! Брехня номер тридцять п'ять.

- Ти хотів сказати, тобі потрібен цукор хутчій?

- Байдуже.

Я був не в захваті від своєї брехні, а ще не вірив у можливість знати своє майбутнє наперед, просто я сильно захотів потрапити до неї в квартиру. У компенсацію за свою брехню я пообіцяв пожертвувати невелику суму для хворих, котрі справді страждають від діабету, якщо мені даватимуть більше кишенькових грошей. Вона тяжко зітхнула, наче почувалася неймовірно ніяково, але, з іншого боку, вона мене й не виганяла. З будинку долинув чоловічий голос. Вона запитала:

- Хочеш апельсинового соку?

- А кава у вас є?

- Йди за мною, - сказала вона мені та пішла всередину квартири.

- Як щодо немолочних вершків?

Поки я йшов за нею, встиг помітити, що в квартирі було ідеально чисто і затишно. На стінах всюди висіли гарні фото, причому, на одному з них була гола вагіна афроамериканки, від чого мені одразу стало ніяково.

- А де подушки від дивана?

- Цей диван без подушок.

- А це що таке?

- Ти маєш на увазі картину?

- Ваша квартира гарно пахне.

Звідкись знову долинув чоловічий голос, цього разу страшенно гучний, неначе чоловік був у відчаї, але жінка не звернула на крик жодної уваги, наче не почула його, або ж їй було байдуже.

У кухні я торкнувся майже до всього, бо мені це здалося природним. Я провів пальцем по мікрохвильовці та побачив, що він одразу став сірим від пилу.

- C'est sale, [25 - C'est sale - Це занадто (фр.).] - звернувся я до неї, показуючи свій палець. Вона одразу посерйознішала.

- Ти мене присоромив, - сказала Аббі.

- Ви ще не бачили моєї лабораторії, - я намагався її заспокоїти.

- Цікаво, як таке могло статися? - подумала вголос вона.

- Ну, речі час від часу забруднюються.

- Але я люблю тримати помешкання у чистоті. Щотижня до нас приходять жінки, які наводять тут лад. Я вже мільйон разів її просила прибирати всюди. Я навіть вказувала їй на помилки.

Я запитав її, чому вона так засмутилась через якусь дрібницю.

Вона відповіла:

- Для мене це важливо.

Я чомусь згадав про переміщення однієї піщинки у пустелі. Я витяг вологу серветку зі свого набору і витер поверхню мікрохвильовки.

- Якщо ви - епідеміолог, - сказав я, - мабуть, знаєте, що сімдесят відсотків пилу в помешканні складається із частинок епідермісу людини.

Вона відповіла:

- Ні, я цього не знала.

- Я епідеміолог-любитель.

- Сумніваюсь, що таких, як ти багато.

- А ще я колись провів неймовірно цікавий експеримент, примусивши Феліз протягом року зберігати весь пил із нашої квартири у пакети для сміття. Вона зробила це для мене. Тоді я зважив пил. Він важив п'ятдесят один кілограм. Тоді я вирахував, що сімдесят відсотків від п'ятдесят одного кілограма - це близько тридцяти п'яти з половиною. Я, наприклад, важу тридцять чотири і п'ять десятих, а коли змокну під дощем, то навіть тридцять п'ять і три десятих кілограма. Це нічого не доводить, взагалі-то, але досить дивно. Куди мені це покласти?

- Сюди, - сказала вона, забираючи у мене вологу серветку. Я запитав її:

- Чому ви така сумна?

- Що, перепрошую?

- Ви засмучені. Чому?

Кавоварка забулькала. Вона відчинила шафку і дістала звідти чашку.

- Тобі із цукром?

Я відповів «так», тому що тато завжди пив із цукром. Вона сіла, але одразу ж знову зірвалася на ноги і пішла діставати виноград із холодильника. Потім вона поставила на стіл ще й тарілку із печивом.

- Ти любиш полуниці? - запитала Аббі.

- Так, - відповів я, - але я не голодний.

Вона все одно поклала переді мною полуниці. Мене здивувало, що на її холодильнику не було ні дитячих фото, ні записок, ні магнітиків. Єдиною прикрасою в кухні було фото слона на стіні біля телефону.

- Я у захваті, - сказав я, і цього разу не для того, щоб їй сподобатися.

- Що ти маєш на увазі? - не зрозуміла вона. Я вказав на фото.

- Спасибі, - відповіла вона, - мені це теж подобається.

- Я не казав «подобається», я сказав, що я у захваті.

- Так, я також у захваті.

- Що вам відомо про слонів?

- Я не надто багато про них знаю.

- Не надто багато? Це означає трохи? Чи майже нічого?

- Майже нічого.

- А ви знали, що деякі вчені вважають, що у слонів є есс?

- Ти хотів сказати екстрасенсорне сприйняття?

- Байдуже. Просто слони можуть домовлятися про зустрічі, перебуваючи на дуже великій відстані один від одного, а ще вони знають, де є їхні друзі та вороги, а ще вміють знаходити воду, не маючи ніяких географічних підказок і пристроїв. Ніхто не знає, як саме вони це роблять. Що ж насправді відбувається?

- Я не знаю.

- Як же вони це роблять?

- Що саме це?

- Як би вони призначали зустрічі, не маючи цих здібностей?

- Ти мене питаєш?

- Так.

- Я не знаю.

- А хотіли б дізнатися?

- Звичайно.

- Дуже?

- Звісно.

- Вони видають дуже-дуже-предуже низькі звуки, такі низькі, що людина їх почути не може. Так вони розмовляють один із одним. Хіба це не вражає?

- Вражає.

Я з'їв одну полуницю.

- А ще є одна жінка, яка провела декілька років у Конго, чи деінде, неважливо. Вона записувала ці звуки і назбирала вже величезну колекцію. Минулого року вона почала їх відтворювати заново.

- Заново?

- Вона відтворювала звуки слонам.

- Навіщо?

Я був у захваті від того, що вона це запитала.

- Ви, мабуть, знаєте, що у слонів просто чудова пам'ять, набагато краща, ніж у інших ссавців.

- Так, здається, я про це десь чула.

- Тож ця жінка вирішила перевірити, наскільки сильною є їхня пам'ять. Вона ввімкнула давній запис звуків ворога, які до того слони чули лише раз, проте їх це настільки лякало, що вони навіть розбігалися хто куди. Вони пам'ятали сотні звуків. Тисячі. Може, навіть нескінченно багато звуків. Хіба це не захоплює?

- Справді.

- А що було ще більш захопливим, це те, що вона ввімкнула передсмертний крик слона його родичам.

- І?

- Вони згадали його.
- Що вони зробили?
- Вони підійшли до програвача.
- Цікаво, що вони тоді відчували.
- Що ви маєте на увазі?
- Коли вони почули передсмертний крик слона, вони підходили до програвача з любов'ю? Зі страхом? Чи, може, зі злістю?
- Я не знаю.
- Вони нападали?
- Не пам'ятаю.
- Може, плакали?
- Тільки люди плачуть слізьми. Ви це знали?
- Слон на цій фотографії ніби плаче.

Я підійшов страшенно близько до фото, і здавалося, вона не помилилася.

- Мабуть, підмалювали у «Фотошопі». Але, про всяк випадок, чи можу я сфотографувати цього слона?

Вона кивнула і сказала:

- Здається, я колись читала, що слони – це єдині тварини, які ховають померлих.
- Ні, – відповів я, налаштовуючи дідусеву камеру, – ви не могли такого читати, бо вони лишень збирають кістки. Тільки люди ховають померлих.
- Слони не можуть вірити у привидів. Це мене трохи розсмішило.
- Ви ж учена, дивно, що ви про таке думаете.
- А що ти про це думаєш?
- Я лише вчений-початківець.
- І все ж, що б ти на це сказав? Я сфотографував слона на стіні.
- Я сказав би, що вони заплутались. Тоді вона розплакалася.

«Це мені більше пасувало б зараз плакати», - подумав я.

- Не плачте, - я намагався її заспокоїти.

- Чому?

- Бо.

- Бо що?

Оскільки я не знав, чому вона плакала, я не міг вигадати і причину, чому вона не мала цього робити. Може, вона плакала через слонів? Або я щось не те сказав? Або через відчайдуха в сусідній кімнаті? Або через щось, про що мені невідомо?

- Я дуже вразливий, - сказав я.

- Співчуваю, - відповіла вона.

- Я написав листа тій вченій, яка записувала звуки слонів. Я запитав, чи можна стати її асистентом. Я написав їй, що міг би дбати про те, щоб у неї завжди були наготові чисті касети для записів, а ще міг би кип'ятити воду, щоб робити її придатною для пиття, або хоча б нести її спорядження. Її асистентка відповіла мені, що у вченої вже є асистентка, ясна річ, але, можливо, у далекому майбутньому їй знадобиться у роботі ще чиясь допомога, і тоді вони до мене звернуться.

- Чудово, тобі є чого прагнути.

- Саме так.

Хтось підійшов до кухонних дверей, і я здогадався, що це був той чоловік, що кричав із сусідньої кімнати. Він зазирнув у кухню, сказав щось Аббі, хоч я й не розібрав, що саме, і пішов геть. Аббі зробила вигляд, що нічого не відбулося, а я не міг цього так облишити.

- Хто це був?

- Мій чоловік.

- Йому щось потрібно?

- Мені байдуже.

- Але ж він ваш чоловік, і мені здається, йому щось потрібно.

Вона знову розплакалася. Я підійшов до неї та поклав руку їй на плече, як це робив тато, коли я засмучувався. Я запитав її, що вона відчувала, бо так спитав би мене тато.

- Тобі, мабуть, це здається незвичним, - сказала вона.

- Мені багато речей здаються незвичними, - відповів я.

- Скільки тобі років? - запитала вона.

Я сказав, що мені дванадцять. Брехня номер п'ятдесят дев'ять. Я просто хотів здаватися достатньо дорослим для того, щоб вона могла мене полюбити.

- Що дванадцятирічний хлопчик робить тут, стукаючи у двері незнайомцям?

- Я намагаюся знайти потрібний замок. А вам скільки років?

- Сорок вісім.

- Хай йому грець, на вигляд ви значно молодша. Вона засміялася крізь сльози і відповіла:

- Спасибі.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22037274&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Raisons d'être - сенс життя (фр.).

2

«Вигулювати пса» – одна з популярних фігур у грі «йо-йо», коли катушка йо-йо розкручується паралельно до підлоги, що нагадує повідець, за який смикає пес.

3

Cuf! – яйце (фр.). Тут: гра слів, оскільки це слово схоже за вимовою з вигуком «Уф!»

4

Найбільша водойма Центрального парку.

5

Веганська страва китайської кухні з протеїновим заміником курятини у кисло-солодкому соусі.

6

«V8» (скор. від «8 Vegetables») – популярний у США сік, до складу якого входить вісім овочів.

7

«Америка онлайн» («AOL», America online) – один із провайдерів Інтернету в США. Кожне нове повідомлення супроводжується словами «You've got mail!» («Вам лист!»).

8

«I Am the Walrus» – авангардистська пісня «Бітлз» з алюзією на вірш Льюїса Керролла «Морж і тесля» з «Аліси в Задзеркаллі», у якій Джон Леннон об'єднав ідеї трьох пісень, і, дізнавшись, що лірику «Бітлз» деякі вчителі пропонують до аналізу школярам, додав ще й рядок абракадабри.

9

«Fixing a Hole», «I Want t- Tell You» – пісні «Бітлз».

10

Графічне скорочення сполучника «і». Пишеться так: «&».

11

Некомерційна організація, що сприяє вивченню французької мови та популяризації французької культури.

12

«Міні-Крекл» («mini-Krackle») – торгова марка шоколадних батончиків із повітряними рисовими кульками.

13

Votre ami devouee – щиро ваш, віддано ваш (фр.).

14

«Radi- Shack» – мережа магазинів електроніки у США.

15

Амстердам-авеню – назва однієї із вулиць у Нью-Йорку.

16

«Charstick» – торгова марка гігієнічної помади у США.

17

«Брудна бомба» («dirty bomb») – вибухівка з радіоактивними матеріалами.

18

Ларусс, П'єр – французький лінгвіст та енциклопедист, склав 15-томний словник французької мови.

19

Район для митців та багатіїв, назву якого нью-йоркці промовляють Греніч-Вілледж.

20

Назви вулиць на Манхеттені.

21

Інша назва мосту «Квінсборо» між Манхеттеном і Квінсом. Бере початок із П'ятдесят дев'ятої вулиці на Манхеттені, тому й має таку другу назву.

22

Midtown Tunnel - автомобільний тунель, що з'єднує Манхеттен із Квінсом під протокою Іст-Ривер.

23

Назви кварталів Квінса.

24

Житловий квартал у Квінсі.

25

C'est sale - Це занадто (фр.).